

ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ

Ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ Ἰονίῳ Βουλῇ
Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 26[8] Ἀπριλίου 1862
ὑπὸ τοῦ Βουλευτοῦ Ζακύνθου

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΟΜΒΑΡΔΟΥ

ΚΑΙ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

τὴν 1[13] Μαΐου

ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρτικυμῆλου.

(Ἐκ τῶν Ἀριθμῶν 217 καὶ 218 τῆς ΝΕΑΣ ΕΠΟΧΗΣ).

Ἐκδίδεται ὑπὸ Ν. Κοττογιωργά
τῇ συνδρομῇ διαχυλίων πολιτῶν τῆς νήσου ταύτης.

ΖΑΚΥΝΘΩ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ **ΕΛΤΙΝ** ΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

Διπλοτυπώμενον παρὰ Νικ. Κοττογιωργά

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

1862.

ΓΜ9208
(B12264)

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

Α152-Φ5.0015

ΕΝ ΤΗ ΒΟΥΛΗ

ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ

ΤΟΥ Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΟΜΒΑΡΔΟΥ

ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ (x)

κατά την συνεδρίαν της 26 Ἀπριλίου 1862.

Ἀμφάνων τὸν λόγον ὅπως ἀνασκευάσω ἐκείνον τοῦ γραμματέως τῆς Γερουσίας, αἰσθάνομαι τὸ δύσκολον τῆς θέσεως, διότι γινώσκω τὸν δεινὸν παλαιστὴν πρὸς ὃν πρέπει νὰ ἀντιπαραταχθῶ. Ἀλλὰ ἀπὸ δεκαετίας ἐντὸς τοῦ περιβάλου τούτου μετὰ τοῦ γραμματέως τῆς Γερουσίας εἰς πάλιν εὐρισκόμενος ἐσυνήθισα, καὶ δὲν μοι ἐμπνέει πλέον τὸν φόβον ὃν ἠδύνατο ἴσως, ἂν σήμερον κατὰ πρῶτον μετ' αὐτοῦ συνηντώμην.—

Δύο εἶναι κυρίως τὰ ζητήματα ἐπὶ τῶν ὁποίων συζητοῦμεν ἐν τοιαύτῃ ἐκτάσει, καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ὀφείλομεν νὰ ψηφίσωμεν, καθ' ὅτι τοσοῦτον ἐκτεταμένη συζήτησις ἄνευ ψηφηγορίας καὶ ἀποφάσεως θὰ ἦτο καιρὸς ὅλως χαμένος.

Τὰ ζητήματα ταῦτα εἶναι

- α. φορολογικὴ μεταρρύθμισις,
- β'. μεταρρύθμισις τῶν θεσμῶν.

Τὸ δεύτερον τοῦτο ἐξῆζεν ἐκ τοῦ πρώτου, καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν ἀγόρευσίν του, ἐν ἐκτάσει τὸ ἐσυζήτησεν ὁ γραμματεὺς τῆς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

(x) Ἡ ἀγορεύσις αὕτη δηλοιοῦται ὡς εἰρηρῆθη εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Βουλῆς.

Γερουσίας. Ἀρχομαι ἀπὸ τοῦ πρώτου.—Ἐν ἀρχῇ ὅλοι καὶ ἐντὸς τῆς Βουλῆς καὶ ἡ Κυβέρνησις συμφωνοῦμεν ὅτι εἶναι κατεπείγουσα ἀνάγκη φορολογικῆς μεταρρυθμίσεως.—Ἐν τῇ Βουλῇ συμφωνοῦμεν ἐξ ἴσου ὅλοι, ὅτι ἡ φορολογικὴ αὕτη μεταρρύθμισις πρέπει νὰ γίνῃ πρὸς ἐλάφρυνσιν, οὐδέποτε δὲ πρὸς ἐπιβαρύνσιν τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' ἂν, ὡς ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῶν δασμῶν, προκύψῃ ἔλλειμμα εἰς τὸ εἰσόδημα τοῦ Κράτους, πῶς ἔχει τοῦτο ν' ἀναπληρωθῇ; Ἐδῶ ἀρχεται ἡ διαφωνία εἰς τὴν Βουλὴν. Ἡ μὲν πλειονοψηφία πρεσβεύει, ὅτι ἡ τυχὸν ἔλλειψις πρέπει νὰ ἰσορροπηθῇ διὰ τῆς ἐξοικονομήσεως, καὶ ἐπρότεινεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὰ πρὸς τοῦτο μέσα· τὴν ἐλάττωσιν τοῦ μισθολογίου καὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ· καὶ ὡς πρὸς τὸ μισθολόγιον ἐδήλωσεν ἡ πλειονότης, ὅτι ἤθελεν ἀρχίσει τὴν σημαντικότεραν ἐλάττωσιν ἀπὸ τὴν Βουλὴν, ἐγκαταλείπουσα τὴν ἀντιμίσθιαν τῆς καὶ προσφερομένη νὰ ὑπηρετήσῃ δωρεάν. Ἡ Κυβέρνησις ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν, καὶ, ὡς ἐκ τούτου, δὲν μένει συζητήσιμος πλέον εἰμὴ ἡ ἰδέα τῆς μειονότητος, δηλ. τὸ ν' ἀντικατασταθῇ ἡ ἐλάττωσις τῶν ὑπαρχόντων δασμῶν διὰ τῆς ἐπιθέσεως ἴσων ἄλλων δασμῶν εἰς ἄλλα εἶδη.—Ἐνῷ δὲ ἡ πλειονότης ἐσκέπτετο ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἀνέστη, κατὰ τὴν παρελθοῦσαν συνεδρίασιν, ὁ ἔντιμος ἀντιπρόσωπος Κερκύρας Κ. Κουρῆς, καὶ ἀφοῦ ἐξέφρασε δι' ἐκτεταμένον καὶ εὐγλωττοῦ λόγου τὴν ὑπὲρ τῶν σταφιδοφόρων νήσων συμπάθειάν του, ἐπρότεινεν ἀντικατάστατα, τὰ ὁποῖα, κατ' αὐτὸν, δὲν ἤθελαν ἐπιβαρύνει εἰμὴ τὰς εὐπορώτερας τάξεις, ἤθελαν προστατεύσει τὴν ἐγγύριον βιομηχανίαν, καὶ ἤθελαν φέρει τὸ ἀποτέλεσμα νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐλαττώσωμεν τὸν δασμὸν τῆς σταφίδος εἰς δύο τάλληρα τὴν χιλιάδα, πρὸς τούτοις δὲ νὰ ὀλιγοστεύσωμεν καὶ ἐκεῖνον τοῦ ἐλαίου, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐκεῖνον τοῦ ἀραβοσίτου, καὶ τῆς κριθῆς· ἐσυμπέρανε δὲ λέγων πρὸς ἡμᾶς, ὅτι λαβὼν ἀφορμὴν ἀπὸ τὰ νομοσχεδία μας, μᾶς ὑπηγόρευε τὰ μέσα, δι' ὧν ἠδυνάμεθα νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν πατρίδα μας καὶ νὰ μᾶς εὐλογήσουν οἱ συμπολίται μας. Καθὸ ἀντιπρόσωπος ἐκ τῶν σταφιδοφόρων νήσων, ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸν ἔντιμον Κ. Κουρῆν διὰ τὴν φροντίδα ἣν ὑπὲρ τῶν νήσων ἐκείνων λαμβάνει· καθὸ ἀντιπρόσωπος δὲ καὶ γὰρ τῆς Ἐπτανήσου, τὸν εὐχαριστῶ ἐπίσης διὰ τὴν μέριμνάν του ὑπὲρ τῆς ἐγγυρίου βιομηχανίας. Εἶχε δὲ καὶ δικαίωμα ὁ ἔντιμος Κ. Κουρῆς νὰ λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, καθότι, προκειμένου λόγου περὶ φορολογικῆς μεταρρυθμίσεως, σημασιφόρος ὦν καὶ αὐτὸς τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν θεσμῶν, ἐπρεπε νὰ τρέξῃ πρῶτος καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν φόρων, καὶ ἀφοῦ ὁ Πρόεδρος τὸν ἐπροσκάλεσε νὰ περιορισθῇ κατὰ τὴν ἀγόρευσίν του εἰς μόνον τὸ φορολογικὸν ζήτημα, ὅπου καὶ περιορίσθη, βεβαίως οὐκ ὀλίγον ὅλ' εὐχαριστήθη ἰδὼν, ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν ἀγόρευσίν του, λαμβάνων

τὸν λόγον ὁ γραμματεὺς τῆς Γερουσίας, τοσοῦτον ἐκτεταμένως καὶ περὶ συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων ὁμίλησε.

Ποῖα τὰ παρὰ τοῦ Κ. Κουρῆ προτεινόμενα ἀντικατάστατα; Δασμοὶ ἐπὶ τῶν εἰδῶν τῆς πολυτελείας, ἤγουν ἐπὶ τῶν μεταξωτῶν, λινῶν καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων, πολυτίμων σκευῶν, ἐπίπλων, φορεμάτων καὶ ὑποδημάτων, ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων, τεύου, κηρίων στεαρικῶν, μοσχოსάπωνος, εὐωδῶν ὑδάτων, χειροκτίων, οἰνοπνευμάτων, ταμβάκου, ἐπιστολείου, συναλλαγματικῶν, φορτωτικῶν. Μὰ τὴν ἀλήθειαν, Κύριοι συνάδελφοι, ἀφοῦ βλέπω, ὅτι, αὐξάνων τὸν δασμὸν τοῦ μοσχოსάπωνος, χειροκτίων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα ἀπηριθμίσειν ὁ Κύρ. Κουρῆς, δύναμαι νὰ περιορίσω τὸν δασμὸν τῆς σταφίδος εἰς μόνον δύο τάλληρα τὴν χιλιάδα οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐλαττώσω καὶ ἐκεῖνον τοῦ ἐλαίου, καὶ ἐκεῖνον τοῦ ἀραβοσίτου καὶ τῆς κριθῆς, καὶ ἡμεῖς δὲν ἐστάθητε ἱκανοὶ ἕως τῶρα νὰ τὸ ἐννοήσητε, σὰς ἀναγγέλλω μὲ κακοφανισμόν μου, ὅτι ἀπὸ τοῦδε χωρίζομαι ἀπὸ τὴν πλειονότητα καὶ συγκατατάσσομαι μετὰ τοῦ Κυρ. Κουρῆ.

—Ὁ Κύρ. Μεταξᾶς Ζακ. διακόπτων τὸν ἀγορεύοντα λέγει εἰς αὐτόν. «Ὅφείλω νὰ κάμω μίαν διασάφισιν, ἐπειδὴ εἶχα καὶ ἐγὼ σκοπὸν νὰ λάβω τὸν λόγον. Ἡ ἀγόρευσις τοῦ ἐντίμου Κυρ. Κουρῆ, ὅστις ἐγκαρδίως ἀνέλαβε τὴν υπεράσπισιν τῶν σταφιδοφόρων νήσων, μᾶς ἔκαμε κάποιαν ἐντύπωσιν, καὶ ἐνθυμείσθε, Κύριοι, ὅτε ἐπροτάθη κατὰ τὴν ΙΑ'. Βουλὴν ἡ ἐλάττωσις τοῦ δασμοῦ ἐπὶ τῆς σταφίδος, τότε ἡ Γερουσία ἠθέλησε νὰ προτείνῃ ἀντικατάστατα, ἡ δὲ Βουλὴ ἐπιληφθεῖσα τῶν προτάσεων τῆς Γερουσίας, παρεδέχθη αὐτὰ, καὶ ἐπρότεινεν αὐξῆσιν ἐπὶ τοῦ οἴνου καὶ οἰνοπνευμάτων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ταμβάκου, καὶ σημειωτέον ὅτι, τότε ἐπρόκειτο μόνον περὶ ἐλαττώσεως τοῦ δασμοῦ τῆς σταφίδος, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔπρεπε νὰ ᾔναι μικρότερα. Τὰ παρὰ τῆς Βουλῆς προταθέντα κατὰ τὴν περίπτωσιν ἐκείνην ἀντικατάστατα, παρεδέχθησαν παρὰ τῆς πλειοψηφίας τῆς Γερουσίας, ἥτις ἐπεδοκίμασε τὸν νόμον· ἀλλὰ φθάσας εἰς τὸ Α καὶ Ω, ὃ ἔστιν εἰς τὸν Ἀρμοστήν ἀπεδοκίμασε τὸν νόμον, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ διαγγέλματος, (β' ἀνέγνωσε.) Τὰ ἀντικατάστατα λοιπὸν ἅτινα ἐπρότεινεν ὁ Κύρ. Κουρῆς, προηγουμένως παρὰ τῆς Βουλῆς ἐπροτάθησαν, ἀλλ' ἀπεβλήθησαν παρὰ τοῦ Ἀρμοστοῦ, καὶ τοῦτο λέγω, ὅπως σὰς ἐνθυμῶμαι τὰ διατρέξαντα, καὶ πρὸς πληροφориάν τοῦ Κυρ. Κουρῆ, ὅστις, τότε δὲν παρευρίσκειτο, ἕνεκα τῆς παραιτήσεώς του, εἰς τὴν Βουλὴν. Τούτου ἕνεκα εὐελπίζομαι, Κύρ. Δομβάρδε, ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκτελέσῃτε ἡμᾶς καὶ λειποτακτήσητε, διότι αὐτὰ τὰ ἀντικατάστατα, ὅπως ἐπρότεινεν ὁ Κύρ. Κουρῆς, ἐπὶ τῆς Βουλῆς παρεδέχθη, καθὼς ἄλλοτε.»

ΙΑΚΟΒΑΤΕΙΟΝ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΜΟΥΣΕΙΟΝ

Κύρ. Δομβάρδος ἀκολουθῶν λέγει.—Μ' ἔσωσεν ὁ Κύρ. Μεταξᾶς ἀπὸ τὴν αὐτομολίαν καὶ τὸν εὐχαριστῶ. Δὲν μᾶς εἶπατε λοι-

ρόθμισιν λοιπὸν φωνάζετε· ἀλλὰ μεταρρόθμισιν τῶν θεσμῶν, πρὸς σφαγίαις τοῦ ἐθνικοῦ μας ζητήματος, καὶ πρὸς ἐξαφάνισιν καὶ αὐτῆς τὴν ἐνυπαρχούσης σκιᾶς τῆς πολιτικῆς τῆς Ἐπτανήσου προσωπικότητος· ἀλλὰ μεταρρόθμισιν φορολογικὴν πρὸς ἐπαύξησιν ἔτι μᾶλλον τῆς χρεωκοπίας, εἰς ἣν τὴν κοινωνίαν ὠθήσατε. Καὶ ἡ κοινωνία χρεωκοπεῖ μὲ ὅλας τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ Ἀρμοστοῦ περὶ ἀνθηρᾶς αὐτῆς καταστάσεως, μὲ ὅλας τὰς εὐγλώττους ἀγορεύσεις τοῦ γραμματέως τῆς Γερουσίας πρὸς δῆθεν ἀπόδειξιν τῆς καταστάσεως ταύτης.—Σὰς ἐδείξαμεν τὸ ὑπέρογκον δάνειον τῆς Ἰονίου Τραπεζῆς, τὸ ὑπέρογκον ποσὸν, εἰς ὃ ἀναβαίνουν αἱ ἰδιαίτεραι ἐγγραφαι, καὶ ὑμεῖς εἰς ἀπάντησιν μᾶς λέγετε, ὅτι, μεγάλα κεφάλαια Ἰονικὰ ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἰόνιον Τράπεζαν καὶ εἰς ἄλλας τραπέζας· καὶ λησμονεῖτε, ὅτι τοῦτο λέγοντες, δεικνύσατε λησμονοῦντες τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπιστήμης ἐκείνης, ἣν ἐπικαλεῖσθε, καὶ ἥτις σᾶς λέγει, ὅτι παντοῦ, ὅπου τὰ κεφάλαια κρύπτονται εἰς τὰς τραπέζας ἐπὶ μικρῷ τόκῳ καὶ δὲν προβαίνουν νὰ κυκλοφορήσωσιν ἐπὶ μεγαλητέρῳ τόκῳ εἰς τὴν κοινωνίαν, τοῦτο δίδει τὴν τελευταίαν ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ κοινωνία ἐκείνη εὐρίσκεται εἰς χρεωκοπίαν, διότι τοῦτο δεικνύει, ὅτι τὸ δειλὸν κεφάλαιον δὲν βλέπει νὰ ἔχῃ ἀσφάλειαν ἀν' ἐξέλθῃ νὰ κυκλοφορήσῃ.—Μᾶς ἐχρεωκοπήσατε, καθότι, διὰ τοῦ ὑπερόγκου δασμοῦ τῶν 20 τοῖς 10 ἐπὶ τῶν κυριωτέρων προϊόντων μας, ὁ ἰδιοκτῆτης ἀνὰ πενταετίαν χάνει τὸ ὅλον τοῦ εἰσοδήματός του; Προσθέσατε τὴν ἀντιθέτην ἀφοῦ ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη δεκάκις τοῦ ἀφῆρθε, ὑπὸ μόνῃς τῆς φορολογίας, τὸ ὅλον τοῦ εἰσοδήματός του; Προσθέσατε τώρα τὰς λοιπὰς τῆς ἰδιοκτησίας περιπετειάς· προσθέσατε τὴν νόσον τῶν σταφιδαμπέλων· συλλογισθῆτε, Κύρ. γραμματεῦ τῆς Γερουσίας, ὅτι ἡ Ἐπτανήσος εἶναι τόπος κυρίως γεωργικὸς, καὶ τότε ἔχετε ἐνώπιόν σας πλήρη καὶ τὴν αἰτιολογίαν τῆς χρεωκοπίας τῆς γεωργικῆς ταύτης κοινωνίας. Ἡ κτηματικὴ πίστις ἐξέλιπεν, ἡ ἀξία τῶν κτημάτων εἶναι μόνον ὀνομαστικὴ, ὁ δὲ κεφαλαιούχος βλέπων, ὅτι, ἀν' κυκλοφορήσῃ τὰ κεφάλαιά του, θέλει εὐρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὰ ἀντικαταστήσῃ διὰ κτημάτων, τὰ ὁποῖα θὰ τοῦ προετοιμάσουν τὴν ἀφενκτον χρεωκοπίαν, προτιμᾷ νὰ τὰ κλείῃ εἰς τὰς τραπέζας. Σὰς λέγομεν, ὅτι τὸ προϊόν τῆς σταφίδος, σιμώνει εἰς τὴν ἀπώλειάν του, ὅτι, ἡ μετανάστευσις προχωρεῖ μὲ ἐπιφοδὰ βήματα, καὶ ὅτι ἀν' γρήγορα μέτρα δὲν ληφθῶσι, τὰ ἀποτελέσματα θέλουν εἶσθαι λυπηρά. Καὶ ὑμεῖς μᾶς ἀπαντᾶτε δεικνύνόντες μας, τί εἰσέπραξε τὸ Ταμεῖον εἰς τὰ τελευταῖα τρία ἔτη· καὶ ἐκ τοῦ κεφαλαίου ἐκείνου προχωροῦντες εἰς τοὺς ὑπολογισμούς σας, μᾶς δεικνύετε ὑπέρογκον ποσὸν χρημάτων εἰσπραχθὲν εἰς τὰς σταφιδοφόρους νήσους· ἀλλὰ ἐλησμονήσατε νὰ ἀφαιρέσητε τὰ ἐξοδα τῆς καλλιέργειας καὶ τῆς θειώσεως, ἐλησμονήσατε, ὅτι τὰ ἐξοδα ταῦτα φθάνουν πολλάκις εἰς 16 τάλληρα καὶ περισσώτερον ἀνά

χιλιόλιτρον σταφίδος, ὅτι ἡ σταφὶς ἀν' πωλῆται πρὸς 20 τάλληρα τὴν χιλιάδα, μόνις παρέχει τέσσαρα καθαρὰ εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην, καὶ ὅτι, πολλάκις βιαζόμεθα νὰ στέλλωμεν τὸ προϊόν μας εἰς τὰς ξένας ἀγοράς, καὶ τελειόνομεν οὐ μόνον νὰ μὴν εἰσπράξωμεν, ἀλλὰ νὰ πληρώσωμεν καὶ τὰ ἐξοδα τῆς μετακομίσεως. Καὶ μόνον τοῦτο συμπεραίνετε, ὅτι εὐρίσκομεθα εἰς ἀνθηρὰν οἰκονομικὴν κατάστασιν, καὶ εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο φθάσαντες, Κύρ. γραμματεῦ τῆς Γερουσίας, ἀφίστατε τὸ ζήτημα τῆς φορολογικῆς μεταρρυθμίσεως, καὶ εἰσθήλατε πομπωδῶς εἰς τὸ ζήτημα τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν θεσμῶν ὅπου προχωρῶ νὰ σᾶς ἀκολουθήσω.—

Ἐνταῦθα φθάσαντες, ἔντιμοι συνάδελφοι, ὀφείλω νὰ σᾶς καθυποβάλλω παρατήρησιν τινα.—Ἐως οὐ ὁ γραμματεὺς τῆς Γερουσίας περὶ φορολογικῆς μεταρρυθμίσεως ὠμιλοῦσε, μετεχειρίζετο τὸ τρίτον ἐνικὸν πρόσωπον εἴτε τὸ πρῶτον πληθυντικόν· ἔλεγε π. χ. ἐπρότεινεν, ἀπεφάσισεν, ὁσάνκις ἤθελε νὰ ἐννοήσῃ τὴν Κυβέρνησιν, ἐπροτείναμεν, ἀπεφασίσσαμεν, ὁσάνκις ἤθελε νὰ συμπεριλάβῃ καὶ τὸν ἑαυτόν του μὲ τὴν κυβέρνησιν· ἀφ' οὗτου ὅμως ἤρχισε νὰ ὀμιλῇ περὶ συνταγματικῆς μεταρρυθμίσεως, μετεχειρίσθη τὸ πρῶτον ἐνικόν, καὶ ἐσκέφθη μᾶς ἔλεγεν, ὠμίλισα, ἐνῆργησα, ἔκαμα κτλ. Τί δηλοῖ τοῦτο; Θέλει τάχα νὰ παραστήσῃ ὁ γραμματεὺς τῆς Γερουσίας, τὴν ἰδέαν τῆς μεταρρυθμίσεως, ὡς ἰδέαν ἀποκλειστικῶς ἰδικὴν του, ὡς ἰδέαν ἐξερχομένην ἀπὸ τοῦ ἄτομον τοῦ ἐντίμου Κυρ. Βράϊλα, ἐπανερχομένην εἰς αὐτὸ, καὶ περιστρεφόμενην εἰς μόνον αὐτό; Οὐχὶ βεβαίως, καθότι πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἀν' ὅχι κατὰ τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἱατρικὴν, ἰδέαι ἐξερχόμεναι ἀπὸ ἑν ἄτομον καὶ ἐπανερχόμεναι, ἡ περιστρεφόμεναι εἰς μόνον αὐτὸ, ἀποκαλοῦνται ἰδέαι μονομανίας, καὶ βεβαίως, οὐτε ἐγὼ ἔχω διαθέσιν, οὐτε ὑμεῖς θέλετε μοὶ ἐπιτρέψαι ν' ἀποκαταστήσω ἀντικείμενον πολιτικῆς, καὶ δὴ βουλευτικῆς συζητήσεως ἰδέας μονομανίας.

—Ὁ Κ. γραμματεὺς τῆς Γερουσίας, διακόπτων τὸν ἀγορεύοντα, λέγει· δύνανται ὅμως νὰ ᾖναι καὶ ἰδέαι ἐγωῖσμου.

Ὁ Κ. Δομβάρδος ἀκολουθῶν λέγει—οὐχί· καθότι ὁ ἐγωῖστος, οὐχὶ πάντοτε, ἀλλὰ πολλάκις γινώσκει τὰ συμφέροντά του, καὶ πειρᾶται ἐνίοτε νὰ δείξῃ συγκοινωνοὺς τῶν ἰδεῶν του καὶ ἄλλους, ἐνῶ μόνον ὁ μονομανὴς θέλει νὰ περιστέλλῃ τὰς ἰδέας του εἰς μόνον τὸν ἑαυτόν του. Ἀλλ' ὁ Γραμματεὺς τῆς Γερουσίας ὠμίλησε μὲ τὸ πρῶτον πρόσωπον περὶ συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων, ὅχι δι' ἄλλα, εἰμὴ διότι, παρίσταται ὡς ὁ ὑπέρτατος συνήγορος τῶν μεταρρυθμίσεων, ὡς οἶωνε ἐκπροσωπεύων αὐτὴν τὴν μεταρρύθμισιν. Ὡς ἐκ τούτου, καὶ γὰρ θέλω παῦσαι, εἰς τὸ περαιτέρω μέρος τοῦ λόγου μου, τοῦ ἐπὶ ἀπελευθέρωσιν, εἴτε πρὸς τὸν Γραμματέα τῆς Γερουσίας, εἴτε πρὸς τὸν ἑαυτόν μου, ἀκολουθῶν τὸν λόγον τοῦ Γραμ. τοῦ Γερουσίας, πρὸς αὐτὴν τὴν μεταρρύθμισιν, καὶ τοὺς μεταρρυθ-

μιστάς ἐν συνόλῳ καὶ ἀφρημένως. Καὶ τὴν διαδήλωσιν ταύτην δ-
φείλω ἔτι μᾶλλον νὰ κάμω, διότι ἀφοῦ ἡ μεταβρύθμισις μὲ τοιαύ-
την τόλμην ἐνώπιόν μας ἐπαρουσιάσθη, μὲ ἴσῃν τόλμην θέλω τὴν
ἀκολουθήσει καὶ γὰρ παντοῦ ὅπου δύναμαι νὰ τὴν ἀνακαλύψω, εἴτε
ἐντὸς, εἴτε ἐκτὸς τῆς Ἑπτανήσου. Μὴ νομίσῃ τις δὲ, ὅτι εἰς τὰς
ἀποτάσεις μου πρὸς τὴν μεταβρύθμισιν σκοπεύω οὔτε ἐμμέσως οὔτε
ἀμέσως νὰ ἀποταθῶ πρὸς ἄτομον, ἢ ἄτομα, διότι τὰ ἄτομα ἐσεβά-
σθην καὶ σέβωμαι πάντοτε, καὶ μόνον κατὰ τῆς ἰδέας ἐπιτίθεμαι.

Πλὴν τὸσάκις τὴν μεταβρύθμισιν ἐπρόφερα καὶ, ἐναντίον τοῦ συ-
στήματός μου, δὲν τὴν κατηράσθην ἀκόμη; καὶ ἂν τὴν καταρασθῶ,
θὰ ἐγερθῇ ἴσως καὶ πάλιν ὁ ἐντιμὸς Βουλευτὴς Λευκάδος Κ. Βα-
λαωρίτης νὰ εἴπῃ ὅτι «αἱ κατάραι καὶ τὰ ἀναθέματα ἀρμύζουσιν εἰς
»λαοὺς ἀνάνδρους καὶ ἐκχαυνωμένους, καὶ ὅτι πολιτικοὶ ἄνδρες
»πλήρεις θάρρους καὶ ζωῆς δὲν ἀναθεματίζουν, μάχονται, ἔστω καὶ
διὰ τοῦ λόγου, ἀλλὰ μάχονται;»

Συμφωνῶ, ὅτι διὰ τοῦ λόγου πρέπει νὰ μαχώμεθα, διότι ὅπλον
ἄλλο πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαιωμάτων τῆς ἀτυχοῦς πατρίδος
μας δὲν ἔχομεν, καὶ τὸ ὅπλον τοῦτο πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐπειράσθην
καὶ ἐγὼ νὰ τὸ μεταχειρισθῶ, κατὰ τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις, καὶ
ἐντὸς τοῦ περιβάλλου τούτου καὶ ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ.

Ἀλλὰ καὶ ἡ κατάραι καὶ ἡ εὐχή δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ μεταχειρί-
σις τοῦ ὅπλου τοῦ λόγου, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι εὐχεται ὁ ἐκχαυ-
νωμένος δοῦλος, δὲν καταρᾶται τὸν δεσπότην τοῦ χαϊδεύει τὰς ἀ-
λύσεις του, ὅταν τὰς βλέπῃ χροσουμένας, καὶ φιλεῖ τὴν χεῖρα ἥ-
τις μὲ τὸ βούνευρον τοῦ ξεσχίζει τὰς σάρκας. Ἀλλὰ καταρᾶται ὁ
ἀλυσωμένος ἐλεύθερος, δάκνει τὰς ἀλύσεις του ἐνῶ πειράται νὰ τὰς
διασπάσῃ, ὡς κατηράσθης καὶ σὺ, φίλτατε Βαλαωρίτη, τὴν αὐτὴν ἐ-
κείνην στιγμὴν, καθ' ἣν κατὰ τῆς κατάραις ἐξεφράξῃς καὶ εἰς τὸ
αὐτὸ ἐκείνο μέρος τοῦ ἐμπνευσμένου λόγου σου, καθ' ἣν στιγμὴν ἐ-
δίδες νέαν ἀπόδειξιν, ὅτι εἰς τὰ στήθη σου ἐμφωλεῖται ψυχὴ ἀλη-
θὺς ἐλευθέρου, ὅταν εἶδες νὰ ἔλθουν ἐνώπιόν σου αἱ σκιαί τοῦ Λεω-
τοάκου καὶ τοῦ Μωραϊτίνου, ὅταν ἔρριπτες τὸ βλέμμα τῆς διανοίας
σου εἰς τὰ αἱματόφυρτα θύματα τοῦ Ναυπλίου, δὲν ἠδυνήθης νὰ
κρατηθῇς καὶ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς σου κατηράσθης τοὺς
πρωταιτίους, καὶ ἐπεκαλέσθης τοὺς κεραυνοὺς τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς
κεφαλῆς των, καὶ τοὺς καταρῶμαι καὶ ἐγὼ μετὰ σοῦ, καθὼς κα-
ταρῶμαι σὲ, ὦ μεταβρύθμισις, ὡς σὲ καταρᾶται σύμπας ὁ Ἰόνιος
Λαὸς, καὶ σὲ καταρᾶται, οὐχὶ ὡς λαὸς δοῦλος καὶ ἐκχαυνωμένος,
ἀλλ' ὡς λαὸς, ὅστις ἐνῶ αἰσθάνεται ἐν ἐκείνῳ ζωὴν σφριγῶσαν, ἡ-
τις πειράται νὰ ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ τὰ παρεμποδίζοντα εἰς τὴν ἀ-
νάπτυξιν τῆς ἐμπόδια, βλέπει σὲ, ὦ Μεταβρύθμισις, νὰ μὴ ἐργάζε-
σαι δι' ἄλλο, εἰμὴ, διὰ τὸ ἀφαιρῆσαι τὰ προσκόμματα, τὰ ὅποια
ὁ ξένος ἀπαντᾷ εἰς τὴν κατὰ τοῦ ἐθνικοῦ στοιχείου ἀντενέργειάν

του. Τοιαύτη ὑπάρχει ἡ φύσις σου, τοιαύτη ὑπάρχει ἡ ἐκ τῶν πραγ-
μάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης ἀποδεικνυομένη ἀποστολή σου. Παρου-
σιάζεσαι παντοῦ διὰ νὰ μεταβρύθμισῃς, τοῦτέστι ν' ἀναδιοργανώ-
σῃς ἐτοιμόρροπα συστήματα, ὅπως δυνηθῶσιν ἀκόμη νὰ ὑπάρξουσιν.
Ὅπου δὲ τὸ ἐτοιμόρροπον σύστημα παρουσιάζει, ἀφ' ἑνὸς μὲν ξέ-
νον δεσπότην, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐθνικότητα παλαιούσαν καὶ προσεγ-
γίζουσιν νὰ ἴδῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀγώνων τῆς, ἐκεῖ, ὡς ἐξ αὐ-
τῆς τῆς φύσεώς σου, ἄλλην ἀποστολὴν δὲν δύνασαι νὰ ἔχῃς, εἰμὴ
νὰ βοηθήσῃς τὸν ξένον δεσπότην, ὅπως ὑπὸ νέας μορφῆς καὶ τύ-
πους, παρατείνῃ τὴν ὑταρξίν τῆς δεσποτείας του. Ἰδοὺ διατὶ ἡ
κοινωνία μας σὲ καταρᾶται περισσότερον παρὰ τὸν καταχθονισμὸν,
διότι ἐνῶ ὁ καταχθονισμὸς οὐδεμίαν δύναται πλέον νὰ παρέξῃ ὑ-
πηρεσίαν εἰς τὸν ξένον, διότι παρήλθεν ὁ καιρὸς του, ἐνῶ δὲν δύ-
νεται εἰμὴ νὰ τοῦ φέρῃ ἐμπόδια, ἐνῶ ὁ ξένος στρέφῃ παντοῦ τὸ
βλέμμα ἐπικαλούμενος βοήθειαν, μόνη Σὺ τρέχεις πρόθυμος ἵνα τοῦ
προσφέρῃς τὴν βοήθειαν ἐκείνην, τὴν ὅποιαν ἀλλαχόθεν δὲν δύνα-
ται νὰ εὕρῃ.

Ἐπειτα ἀφοῦ, μετὰ τὴν ἐπὶ Γλάδστοντος παντελεῖ ἀποτυχίαν σου,
σὲ εἶδμεν νὰ ἐξέλθῃς τοῦ περιβάλλου τούτου, κηρύττουςαν ὅτι
δὲν εἶχες πλέον ἀποστολὴν, καὶ δεικνύουσιν τὸν μαῦρον σταυρὸν
σου, μὲ τὰς αἰνιγματώδεις ἐπιγραφάς του, ὡς τὴν μόνην εἰς σὲ
ἀπομείναντα κληρονομίαν, εἶχε δικαίωμα ὁ ἀτυχῆς οὗτος τόπος νὰ
ἐλπίσῃ ὅτι ἤθελες τὸν ἀφίσει ἡσυχον τοῦλάχιστον εἰς τὴν ἐδύνην
του, καὶ εἰς τὴν κατὰ τοῦ ξενισμοῦ πάλιν του. Ἀλλὰ σὲ βλέπει καὶ
πάλιν ὑπὸ τὴν διπλὴν ἀρχαίαν μορφήν σου, ἐντεῦθεν μὲν νὰ πα-
ρουσιάζῃς προπέτις, προτείνουσα τὸ σύνθημα κίνιστρον τῶν δώ-
ρων σου, ἐκεῖθεν δὲ νὰ ἴστασαι σιωπηλὴ ὑπὸ τὸν σταυρὸν σου
προσπαθοῦσα νὰ προχωρήσῃς ὑπὸ τὸ νέον σου προσωπεῖον τῆς βελ-
τιώσεως, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἐκεῖθεν σὲ βλέπει ἀποπειρωμένην τὰ πάντα
ὅπως ἐνσπεύρῃς παντοῦ τὴν ἀποθάρρυνσιν, τὴν δειλίαν, τὸν φόβον,
ὅπως εἰ δυνατόν ἀναστείλῃς περαιτέρω ἐθνικὰ βήματα ἐντεῦθεν
καὶ ἐκεῖθεν, σὲ βλέπει ἀποπειρωμένην νὰ προχωρήσῃς διὰ τῶν
ἐλιγμῶν τοῦ ἀρχαίου ὄψεως, ἵνα προσφέρῃς τὸν ἀπηγορευμένον καρ-
πὸν τοῦ ὁποίου ἡ γένεσις θέλει συνεπιφέρει τὴν ἀπελπισίαν, τὴν
ἐδύνην, τὸν θάνατον. Κρῦψε τὸ δῶρον σου! εἶναι δῶρον δηλητή-
ριον. Κρῦψε τὸν σταυρὸν σου! δὲν προμηνύει ἀνάστασιν ἀλλὰ θά-
νατον, διότι δὲν εἶναι ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τοῦ ἁμαρ-
τωλοῦ, τοῦ δυνάμενου μὲν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ νὰ ἐκπνεύσῃ, ἀλλὰ
ἐκπνεόντος μὲ τὴν βλασφημίαν εἰς τὸ στόμα—Κρῦψε τὸν Σταυ-
ρὸν σου! ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ σου ἐκείνου σὲ εἶδεν ὁ ἀτυχῆς οὗτος
τόπος νὰ στρέφῃς τὰ βλέμματα οὐχὶ πρὸς τὸν μετὰ σοῦ συστα-
θέντα ἱερεῖον τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐπιστατοῦντας
ἐπὶ τῇ ἐκείνῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ ξένου τοὺς ἐνεύσας, σὲ ἐννόησαν,

σὲ κατεβίβισαν τοῦ σταυροῦ καὶ σὲ ὠδήγησαν καὶ σὲ ἐνεθρόνισαν εἰς τὸ Παλάτιον τοῦ Πιλάτου.

Σὲ εἶδαμεν ὅταν εἰς τὸν σταυρόν σου ἔθετες τὰς αἰνιγματώδεις ἐπιγραφάς, (α) καὶ ἐπὶ μὲν τῆς κεφαλῆς ἔγραφες *ἔθνισμός, δεξιόθεν εὐσυνειδησίαν, ἀριστερόθεν σύνεσιν*, καὶ εἰς τὸ κάτω μέρος *μεταρρύθμισιν*, σὲ εἶδαμεν καὶ σὲ ἤκούσαμεν νὰ μᾶς δεικνύης τὰ θύματα τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ Στρατοδικείων τῶν 1849.—Τὰ εἶδαμεν καὶ ἡμεῖς τὰ θύματα ἐκεῖνα, ἐκλάυσαμεν εἰς τοὺς συναγμούς των, εἰς τὴν ἀγωνίαν των, εἰς τὸν θάνατόν των· ἀναθεματίσαμεν τὸν δῆμιόν των, κατηράσθημεν τὰ ὄργανα, τὰ ὁποῖα τὰ ἐξ-ηπάτησαν, καὶ εἰς τὴν ἀγχόνην τὰ ὠδήγησαν. Ἀλλὰ σὲ εἶδαμεν ἀκόμη, ὃ μεταρρύθμισις, νὰ σιμώσης τὸν δῆμιον τῶν θυμάτων ἐκείνων, νὰ ἀπλώσης τὴν χεῖρα καὶ περιπαθῶς νὰ σφίγγῃς τὴν χεῖρα ἐκείνην, ἥτις ἀκόμη ἐκάπνιζεν ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν ἀθῶων συμπολιτῶν σου (β). Συνενόηθης καὶ συνενώθης μὲ τὸν Οὐάρδον ἐκεῖνον ὅστις ἐφυλάκισεν, ἐξώρισεν, ἐμαστίγωνσεν, ἀπηγχόνισεν, ἐτουφέκισεν ἄτομα· ἀπεστέγωσε, κατηδάρισεν οἰκίας, ἐρήμωσεν ἀγροὺς, ἐξήριψεν ὁλόκληρον κοινωνίαν εἰς τὴν ἀπελπισίαν, καὶ συνενόηθης μετ' αὐτοῦ ἵνα τὸν βοηθήσῃς νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ περαιτέρω σχέδιά του.—Ἐν τῷ μέσῳ τῶν νέων προγραφῶν τοῦ 1852, τὰς ὁποίας ἂν καὶ τυχὸν δὲν τὰς ὑπηγόρευσες, τὰς ὑπερασπίσθης, σὲ εἶδαμεν νὰ προβῇς κατὰ τὴν ἐρὰν στιγμὴν τῶν ἐκλογῶν μὲ τὴν αἰσχροὺς δεκακαλίαν καὶ μὲ τὰ ἄλλα πασίγνωστα ἀθέμιτα μέσα, ὅπως, εἰ δυνατὸν, ἐπιτύχῃς ν' ἀποκλείσῃς ἀπὸ τὸν περίβολον τοῦτον τὴν ὑ-

(α) Σ. Σ. Νέας Ἐποχῆς.—ἵνα καταστήσωμεν καταληπτὸν τὸ χωρίον τοῦτο, μεταφέρομεν τὰ ἐξῆς ἐκ τοῦ λόγου, ὃν ὁ μεταρρύθμιστὴς Κ. Κουρῆς ἐξεφώνησεν ἐν τῇ Βουλῇ τὴν 7[19 Φεβρουαρίου 1859.

«Ἐγὼ, καίτοι κατοικῶν εἰς τὸ ὀρεινότερον τῆς Ἑπτανήσου μέρος, (ἐγένετο δηλαδὴ μεταρρύθμιστής!), καίτοι μεμονωμένος, ἀπηυδισμένος ὑπὸ τῶν παθημάτων, ὑψώων τὴν σημαίαν ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἀπ' ἀρχῆς ὥφειλεν ἡ Βουλὴ αὕτη νὰ ὑψώσῃ, τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ, τὸ σύμβολον τοῦτο τῆς πίστεως καὶ τοῦ μαρτυρίου, ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει γεγραμμένον Ἐθνισμός, δεξιόθεν Εὐσυνειδησία, ἀριστερόθεν Σύνεσις, καὶ εἰς τὸ κάτω μέρος Μεταρρύθμισις· καὶ τὴν σημαίαν ταύτην, καίτοι παρὰ πάντων ἐγκαταλειμμένην, ἀσπάζομαι, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἴσως τὴν ἀσπασθῇ καὶ ἡ Ἐπτανήσος.»

Τότε ὁ Κ. Κουρῆς ὡμολόγησεν ἑαυτὸν παρὰ πάντων ἐγκαταλειμμένον, καὶ ἤδη προσεκτήσαντο ὅσοι ἢ τρεῖς ὁπαδοὺς, στοιχίζοντας ὅμως τὴν τιμὴν ἑαυτοῦ καὶ τῆς Κεφαλληνίας. Τότε κατησχυσμένος ἐδραπέτευσεν ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ περιβάλλου, καὶ ἐσχάτως εἰς τὸν περίβολον ἔμεινεν, ἵνα τὴν Βουλὴν διαίρῃ, ὡς εἰδίρῃ, ἵνα ζιζάνια μετὰ τῶν ῥιζοσπατῶν ἐνσπείρῃ, ὡς ἐσπείρῃ, καὶ ἵνα θυσίᾳ ὡς ἐθυσίᾳ τὴν τιμὴν τοῦ Κ. Ζερβού, ἥτις καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν Κεφαλληνίαν ἀπασαν στοιχίζει παθήματα, θυσίας, αἵματα καὶ μαρτύρια. Ἐλπίζει ὁ Κ. Κουρῆς, ὅτι διὰ τοῦ Κ. Ζερβού θέλει καθολικευθῇ ἡ ἰδέα του, ἀλλ' ἀπατάται. Ἐντὸς δύο ἐτῶν θέλει ἰδεῖ τὰ ἐξαγόμενα.

(β) Σ. Σ. Νέας Ἐποχῆς.—Ἐδῶ ἐννοεῖ ὁ ἀγορευτὴς τοὺς ΚΚ. Κουρῆ καὶ Βράϊλα καὶ τοὺς λοιποὺς μεταρρύθμιστάς, οἵτινες μετὰ τὰς τραγικὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ συγκυρίας ἐσυνηκολόγησαν μετὰ τοῦ Οὐάρδου· εἰς δὲ ὁ Κ. Κουρῆς ἐπειτα τὰς μεταρρυθμίσεις κατεπελόμενον, ἀποδοῦναι τὴν χάριν εἰς τὸν Οὐάρδον, ὅστις ἄλλον ἐπρότιμης.

προσθήρξιν τῆς ἔθνικῆς ἰδέας. Σὲ εἶδαμεν τότε ἐπὶ τῆς Προεδρείας τῆς Γερουσίας ἀπ' ἑνὸς, ἐπὶ ἐκείνης τῆς Βουλῆς ἀπ' ἑτέρου,—ἐπὶ τῆς ἐδρας ἐκείνης ἐκεῖ, πρὸ τῶν ποδῶν τῆς ὁποίας, σκύψατε νὰ τὸν ἰδῇτε ὑπάρχει ἀνεωγμένος τάφος, ἐπὶ τῆς πλακῆς τοῦ ὁποίου κρεμαμένης εἰσέτι, εἶναι γεγραμμένον, στραφῆτε νὰ τὸ ἀναγνώσῃτε »διὰ τὸν καταβάττα εἰς ἐμὲ οὐκ ἔστιν ἐλπίς ἀναστάσεως«, τάφος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον προφυλαχθῆτε ὅσοι ἔχετε καιρὸν ἀκόμη νὰ τὸν ἀποφύγητε,—σὲ εἶδαμεν, λέγω, νὰ ὑποστηρίξῃς καὶ τὰς ἐλευθεροκτόνους ἐκεῖνας μεταρρυθμίσεις τῶν 1852, καὶ τὰ διαβόητα ἐκεῖνα νομοσχέδια, σὲ εἶδαμεν ἀλλὰ πρὸς τί ἡ ἀνάμνησις προσφάτου ἱστορίας, ζωντανῆς τηρουμένης εἰς τὴν μνήμην δολοκλήρου τοῦ τόπου, ὅστις μὲ φρίκην σὲ ἐνθυμεῖται καὶ μὲ ἀνωρθωμένας τὰς τρίχας σὲ ἀναθεματίζει;—Δὲν δύναμαι ὅμως νὰ μὴ ἐνθυμῶμαι τὴν ἐπὶ Γλάδστωνος διαγωγὴν σου. Παρώτρυνας τότε νὰ γίνῃ ἡ πρότασις τῆς ἑνώσεως, ἐδεικνύσο ἀνυπόμονος πότε νὰ ἐκπεραιωθῇ, διότι ἐνόμισες μὲ τὸ μέσον τοῦτο νὰ ἀποκλείσῃς ἀπὸ τὸν περίβολον τῆς Βουλῆς τὴν ἔθνικὴν ἰδέαν, καὶ νὰ ἐνθρονίσῃς τὸν ἑαυτὸν σου, ὅπως τὸν ἀποικισμὸν καθιερώσῃς. Σὺ μεταρρύθμισις, ἥτις μαγουλοσέρνεται κατὰ τοῦ καταχθονισμοῦ, τί ἄλλο ἐπειράθης ἐπὶ Οὐάρδου εἰμὴ νὰ μᾶς φέρῃς ὀπισθεν τῶν 1817;—Σὺ ἥτις διαβρηνγύεις τὰ ἱμάτιά σου κατὰ τῆς ἰδέας τοῦ ἀποικισμοῦ, τί ἄλλο ἐπειράθης ἐπὶ Γλάδστωνος, εἰμὴ πραγματικὴν Ἀγγλικὴν ἀποικίαν τὴν ἑπτάνησον νὰ ἀποκαταστήσῃς; Σὺ, ἥτις φωνάζεις, ὅτι δι' ἄλλο δὲν ἐργάζεσαι, εἰμὴ διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔθνους, δὲν σοῦ ἐξέφυγε, καὶ μᾶς ὡμολόγησες ἐπὶ Γλάδστωνος, ἐντὸς τοῦ περιβάλλου τούτου, ἐπισήμως, ὅτι δι' ἄλλο δὲν ἀγωνίζεσαι, εἰμὴ διὰ νὰ σχηματίσῃς διαφόρους Ἑλληνικὰς ἐπικρατείας χωρισμένας ἀπ' ἀλλήλων, ὁμολογοῦσα τοιοῦτοτρόπως, ὅτι τέρμα τῶν ἀγώνων σου ἔχεις οὐχὶ τὴν συνένωσιν, ἀλλὰ τὸν διαμελισμὸν τοῦ ἔθνους; (α)

Ἄν τὰ βήματά σου, καὶ τὴν ἀποστολήν σου ἐκτὸς τῆς Ἑπτανήσου ἐξετάσωμεν, δὲν σὲ βλέπομεν παντοῦ παρουσιαζομένην, ὅπως τοὺς ξένους δεσπότης βοηθήσῃς, ἵνα τὸν ζυγὸν ἐπὶ τῶν καταπιεζομένων ἐθνικοτήτων δυνήθῃς νὰ διατηρήσῃς; Τί ἄλλο παρὰ

(α) Σ. Σ. Νέας Ἐποχῆς.—Ἰδοὺ τί ἔλεγεν ὁ μεταρρύθμιστὴς Κ. Βράϊλας, ὡς ἐπιτετραμμένος τοῦ ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου Κ. Γλάδστωνος, εἰς τὴν ἐν τῇ Βουλῇ ἀγόρευσιν τοῦ 3 Φεβρ. 1859, ἐφ' ἧς ἐπιστῶμεν τὴν προσοχὴν ἀπάντων. . . . »ὁ πρῶτιστος, ὁ πλέον διακεκριμένος καὶ περιφανὴς χαρακτὴρ τοῦ ἑλληνισμοῦ εἶναι αὕτη ἡ ποικιλία, αὕτη ἡ πληθὺς τῶν κέντρων· ἡ πληθὺς αὕτη τῶν κέντρων· δὲν διασπᾷ τὴν ἐνδοτάτην τοῦ ἔθνους ἐνότητα, ἀλλὰ καθιστᾷ αὐτὴν ζωηροτέραν, ὁδῶν τὰ πολλὰ ταῦτα κέντρα συνεχόμενα διὰ τῆς ταυτότητος τῆς καταγωγῆς, τῆς ἀγωγῆς, τῆς ἐκπαίδευσης, τῶν ἀναμνήσεων, τῶν παραδόσεων, τοῦ προορισμοῦ, τῶν προσπαθειῶν καὶ τῶν ἔλπιδων· περιστάνουσι τὸ ὀραϊότερον ἐκεῖνο θέαμα τὸ δ' ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ ἐθνικοῦ σώματος ἐν τῷ στερεώματι. . . .» Ἀς μελετήσῃς ἐκτενέστερον τὸ χωρίον τοῦτο, διότι ἐρμηνεύει τὰ ἀποτελέσματα τῆς παραδόχῃς των μεταρρυθμίσεων.

τοῦτο ἐπειράθη καὶ πειρᾶσαι ἐν Ἰταλίᾳ; Ἄν οἱ ἀποβληθέντες Λοῦ-
κας τῆς Ἰταλίας, ἂν ὁ ἐκθρονισθεὶς Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ᾔθε-
λεν ἀκούσει τὰς συμβουλὰς τῶν τυραννοφίλων καὶ κατώρθωναν νὰ σὲ
παρειστάξωσιν εἰς τὰ Κράτη των, ᾗθελεν ὑπάρχει σήμερον Ἰταλία
ἡνωμένη; Ἄν ἡ Αὐστρία κατορθώσῃ νὰ πείσῃ τοὺς Ἕνετοὺς νὰ
δεχθῶσι μεταρρυθμίσεις, τὸ Ἕνετικὸν ζήτημα θέλει λυθῇ εὐκολώ-
τερα, ἢ δυσκολώτερα ὑπὲρ τῶν Ἰταλῶν; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύ-
την ἀπάντησε μέγας πολιτικὸς νοῦς ἐξ ἐκείνων, αἵτινες οὐχὶ εὐ-
κόλως εἰς τὸν Κόσμον γεννῶνται. Ὁ Κόμης Καβούρ εἰς τὸν προ-
τελευταῖον ἐν τῇ Ἰταλικῇ Βουλῇ λόγον του, ὁμιλῶν περὶ τοῦ ζη-
τήματος τῆς Ἑνείας, ἀπετάθη πρὸς τοὺς Ἕνετοὺς καὶ θερμῶς τοὺς
ἐσύστησε νὰ μὴν ἀπατηθῶσι καὶ συνάψωσι συνθηκολογίας μετὰ τῆς
Αὐστρίας, νὰ μὴ δεχθῶσιν οὐδεμίαν παρ' αὐτῆς προτεινομένην με-
ταρρύθμισιν, ἀλλὰ νὰ ἐπιμείνωσι καὶ νὰ ὑποφέρωσιν, ὅπως οὕτω
ἐπιταχύνωσι τὴν ἀπελευθέρωσιν των. Ἄν ἐν Οὐγγαρίᾳ ὑπερισχύσῃ,
ὡς Μεταρρύθμισις, τὸ Οὐγγρικὸν ζήτημα δὲν ἐτάφη; Σύντομα ἡ
Εὐρώπη δὲν ἴσταται μὲ προσκλωμένα τὰ βλέμματα πρὸς τὴν Οὐγ-
γαρίαν διὰ νὰ ἴδῃ ἂν οἱ Οὐγγροι θὰ συνθηκολογήσωσι μεταρρύθ-
μίσει μετὰ τῆς Αὐστρίας, ἢ θὰ ἐπιμείνωσιν ἀπαιτοῦντες τὴν Ἐ-
θνικὴν των ἀποκατάστασιν; Ποῖον ἄλλον παρὰ σὲ ἐπικαλεῖται πε-
ριπαθῶς ἡ φιλότουρκο; πολιτικῇ, ὡς Μεταρρύθμισις! ἵνα ἐπιτύχῃ
διὰ σοῦ τὴν στήριξιν τοῦ θρόνου τοῦ Σουλτάνου, καὶ κρατήσῃ ὑπὸ
τὸν ζυγὸν τῆς τυραννίας δεκαπέντε ἑκατομμύρια ἀδελφῶν μας;
Τίς ἄλλος παρὰ τὴν ὑπερίσχυσιν τῆς δογματολογίας σας, ὡς με-
ταρρύθμισταί, ἔφερε τὰ πράγματα τῆς ἐλευθερίας μερίδος τοῦ ἔ-
θνους μας εἰς τὴν κατὰστασιν σήμερον εὐρίσκονται, διὰ τὴν ὁποίαν
καὶ σεῖς δυσανασχετεῖτε;—Ἀκολουθήσατέ με! ἃς μεταβῶμεν νοερώς
εἰς τὸ ἐλεύθερον κέντρον τοῦ ἔθνους μας, διὰ νὰ ἰδῇτε ποῦ σύ-
ρετε τὸ ἀτυχὲς τοῦτο ἔθνος, αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τῶν ἐ-
θνῶν, τὸ ὁποῖον ἐνεπαίχθη, ἐβράβυσθη, ἐφραγγελώθη, ἐσταυρώθη,
ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἰούδας Ἰσκαριώτης δὲν ἔλειψε, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον τρι-
ήμερον τοῦ τάφου θέλει ἐγερθῇ, ὅσας βαρὺς καὶ ἂν ἐπετέθη ὁ λι-
θος, ὅσας καὶ ἂν διορίζωσι περίξ τοῦ τάφου κουστοδίας ἀκολου-
θῇτέ με! Ἀλλ' ἵνα τὴν θέσιν τοῦ παρόντος ἀληθῶς ἐννοήσωμεν, γρη-
φῇτε στιγμιαίως πρὸς τὸ σιμωτινὸν παρελθόν. Κυττάξετε τοὺς ἀν-
τιπροσώπους τῆς φιλοτούρκου πολιτικῆς συνερχομένους εἰς Λονδίνον
κατὰ τὰ 1826. Ἰδέτε τους· δὲν δύνανται πλέον νὰ ἀντισταθῶσιν
εἰς τὴν φωνὴν τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης, ἀπαιτούσης τὴν ἀνέγερ-
σιν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ταῦτοχρόνως δὲν δύνανται νὰ ἐγκαταλεί-
ψωσι τὴν ποθητὴν των ιδέαν, ὅτι ἄνευ τῆς ὑπάρξεως τῆς Τουρ-
κίας ἀπόλλυται ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἰσορροπία. Πειρῶνται ἑμφοτέρω νὰ
συνδυάσωσιν ἀναγνωρίζουσιν ἀνεξαρτήτους Ἐπαρχίας πινὰς Ἑλληνι-
κᾶς, ἀφίνουσιν ὁμῶς ὑπὸ τὸν ζυγὸν τὰ τέσσαρα πέμπτα τῆς Ἑλ-

ληνικῆς χώρας· ἐγγυῶνται τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἀπελευθερουμένων
Ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν ὅρον, αἱ Ἐπαρχίαι αὗται νὰ λησμονή-
σωσι τὸν κορμὸν ἐξ οὗ ἀπεσπῶντο, καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλὰς νὰ λησμο-
νήσῃ τὸν ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῆς τουρκικῆς ζυγόν.—Ἄν ἐλευθέραν Ἑλ-
λάδα νὰ ἀναγείρετε ἠβελήσατε, ἂν Κράτος ἐγγυούμενον τὴν ἡσυ-
χίαν τῆς Εὐρώπης νὰ μορφώσῃτε διανοήθητε, ἡπατήθητε, ὡς δι-
πλωμάται τῶν 1826. Εἰρήνη εἰς τὴν Ἀνατολὴν τῆς Εὐρώπης, καὶ
εἰς τὴν Εὐρώπην δὲν θέλει ἐξασφαλισθῇ, ἕως οὗ ὁ Ἀσιατισμὸς τὰς
Ἀνατολικὰς Ἐπαρχίας τῆς Εὐρώπης κατέχει. Ἡ ἐλευθέρη μικρὰ Ἑλ-
λάς δὲν δύναται, καὶ ἂν τυχὼν τὸ θέλῃ, νὰ ἡσυχάσῃ. Ἡ μεγάλη
δούλη Ἑλλὰς δὲν ἐμπορεῖ, καὶ ἂν τυχὼν τὸ ἐπιθυμῇ, νὰ μείνῃ
ἀτάραχος. Ἡ φύσις τὸ ἐμποδίζει. Εἰς τὰ στενὰ ὅρια, τὰ ὁποῖα εἰς
τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα διεσπάρησαν, ἑλληνικὴ ζωὴ δὲν δύναται νὰ
ἀναπτυχθῇ· ἡ ἀσφυξία τὴν πνίγει. Ἐπὶ ἐκείνου τοῦ ἐδάφους ἐπὶ
τοῦ ὁποίου θέλετε νὰ μᾶς ὑποχρεώσῃτε νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἀνεό-
χλητον, ἡσυχον κάτοχον, τὸν βάρβαρον τῆς Ἀσίας, ἐσυνειθίσταμεν
πρὸ 4,000 ἐτῶν τὰ πάντα νὰ θυσιάζωμεν διὰ νὰ ὑποστηρίξω-
μεν τὸν Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν κατὰ τῶν ἐπιθέσεων τοῦ Ἀσια-
τισμοῦ. Οἱ δύο οὗτοι πολιτισμοὶ οὐδέποτε δύνανται νὰ συγχω-
νευθῶσιν, οὐδέποτε συμφιλιούνται. Μυστήριον ἀνεξήγητον, ἀλλὰ γε-
γονός ὑφιστάμενον εἰς τὸ πείσμα τῆς διπλωματίας σας εἶναι, ὅτι
ὁ Ἀσιατισμὸς, ὅσάκις τὸν Εὐρωπαϊσμὸν προσήγγισε, θάνατος ὑ-
πῆρξεν ἢ φράσις του, ἂν ἡδυνήθῃ νὰ τὴν προφέρῃ. Μετὰ 100 ἐ-
τῶν κατοχὴν τῆς Ἰνδίας, ὡς Ἄγγλοι, μὲ ὅλα τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα
ὁ νεώτερος πολιτισμὸς σᾶς δίδει, δὲν ἐστάθητε εὐτυχέστεροι ἡμῶν
ἐπὶ τοῦ Μεγάλου μας Ἀλεξάνδρου· καὶ μετὰ 100 ἐτῶν κατοχὴν
τοῦ εἰρηνικωτέρου καὶ μαλθακοτέρου μέρους τῆς Ἀσίας, ὁ Ἀσια-
τισμὸς μόλις τὴν σπάθην τοῦ Νένα-Σαχῆπ ἡδυνήθη νὰ κινήσῃ, θά-
νατος ἦτον ἢ φωνὴ τὴν ὁποίαν Σᾶς ἀπηύθυνε. Τὴν αὐτὴν φωνὴν
καὶ ἐκ τῆς Συρίας ἠκούσατε· καὶ τὴν φωνὴν ταύτην ὁ Ἀσιατισμὸς
πρὸς τὸν Εὐρωπαϊσμὸν πάντοτε ἀπευθύνει, καὶ καλῶς κάμνει, διότι
οὐδὲν δικαίωμα ἡ Εὐρώπη κέκτηται, νὰ θέλῃ νὰ ἐπιβάλῃ τὸν πο-
λιτισμὸν τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅταν αὐτὴ δὲν τὸν δέχεται, καθὼς
οὐδὲν δικαίωμα, ὡς διπλωμάται τῶν 1826 ἔχετε καὶ εἰς τὴν φύ-
σιν τοῦ Εὐρωπαϊσμοῦ μάχεσθε, ἀπαιτοῦντες ἀπὸ ἡμᾶς νὰ μείνω-
μεν ἡσυχοὶ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς Ἀσίας. Δὲν δυνάμεθα. Τεσσάρων
χιλιαστηρίδων ἐντολὴ τῶν πατέρων μας, μᾶς ὑποχρεοῖ τὰ δίκαια
τῆς προόδου τοῦ Εὐρωπαϊσμοῦ, κατέναντι τῆς στασιμότητος τοῦ
Ἀσιατισμοῦ, εἰς τὴν γῆν ἐκείνην νὰ ὑποστηρίξωμεν, ἐπὶ τῆς ὁποίας
ἂν ἄλλοτε ἡ Ἀσία ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ Μαραθῶνος, εἰς τὰ νερά τῆς
Σαλαμίνας, ἢ εἰς τὰ πεῖρα τῶν Στρυμῶνος ἐθριάμβευεν, ᾗθελε μὲν
ὑπάρχει καὶ σήμερον Εὐρώπη, ἀλλὰ δὲν ᾗθελεν ὑπάρχει Εὐρωπαϊ-
κὸς πολιτισμὸς, τοῦ ὁποίου τὸ δένδρον πρῶτοι οἱ πατέρες μας ἐν

Εὐρώπῃ ἐφύτευσαν, πρῶτοι τὸ ἐκαλλιέργησαν, καὶ μετὰ τὸ αἷμά των τὸ ἐπότισαν, τοῦ ὁποίου τοὺς γλυκεῖς καρποὺς σεῖς σήμερον γεύεσθε, ἀλλὰ τὸ ὅποion, σκληροὶ καὶ ἄδικοι, μᾶς ἐμποδίζετε νὰ τὸ ἐγγίζωμεν. Εἰρήνη ἐν Ἀνατολῇ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ἕως ὅτου ἡ Ἀσία τὸν ἄσπεμον πόδα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος πατεῖ. Δὲν εἴμεθα ἀχάριστοι, δὲν λησμονοῦμεν τὸ χυθὲν αἷμα εἰς τὴν μάχην τοῦ Ναυαρίνου, ἀλλὰ δι' ἔτι μεγαλύτερον λόγον δὲν ἐμποροῦμεν, νὰ λησμονήσωμεν τὸ αἷμα, μετὰ τὸ ὅποion ἀπὸ 4,000 ἔτη τὴν Ἀνατολὴν ποτίζομεν, ὅπως τὰ δίκαια τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἐν αὐτῇ ὑποστηρίζωμεν.

Μεταβρῦθμιστὰί τῆς Ἑπτανήσου, δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ φωνὴ τῆς Ἑλλάδος; Δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ μόνη πολιτικὴ, τὴν ὁποίαν τὸ ἔθνος μας ἀπαρεγκλίτως, ἀπὸ τεσσαράκοντα αἰῶνας ἀκολουθεῖ, καὶ διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς ὁποίας ἀνεννοήθησαν ἐσχάτως, ὡς ὄργανα τῆς Ῥωσσίας νὰ μᾶς κατηγορήσωσιν;

Ἀλλὰ κατέναντι τῆς πολιτικῆς ταύτης, ἐπαρουσιάσθη ἡ πολιτικὴ τῶν διπλωματῶν τῶν 1826. Τί εἶχεν ἡ Ἑλλὰς νὰ πράξῃ; Τὸ ἔπραξεν ὁ μέγας αὐτῆς πολίτης, ὁ ἐνδοξος γόνος σου, ὁ Κέρκυρα, ὁ Κυβερνήτης Καποδίστριας· ἐσταμάτησεν, ἀλλὰ δὲν ὠπισθοπόρῃσεν· εὐχαρίστησε διὰ τὴν ἀναγνωρισθεῖσαν ἀπελευθερώσιν τινων ἐκ τῶν Ἑπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ διεμαρτυρήθη μετὰ τῆς τότε Ἑλληνικῆς Γερουσίας, διὰ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἄλλων. Ἐσταμάτησεν, ἀλλὰ προητοιμάζετο· καὶ τὴν ἐλευθερὰν Ἑλλάδα ἐθεώρησεν ὡς στρατόπεδον, ἐντὸς τῶν χαρακωμάτων τοῦ ὁποίου ἡ ἀπελευθερωθεῖσα μερὶς τοῦ ἔθνους ἔπρεπε νὰ καιροφυλακτῇ πότε θὰ ἡδύνατο νὰ ἐξέλθῃ ἵνα συναντήσῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τὴν προαιώνιον πολέμιον αὐτῆς καὶ τῆς Εὐρώπης. Οἱ διπλωμάται τῶν 1826 εἶδον, ὅτι ἐκ τούτου τὸ ἔργον τῶν χειρῶν των ἐκινδύνευε, καὶ ἀντιπολίτευσιν ἐντὸς τῆς ἐλευθέρης Ἑλλάδος ἐπειράθησαν νὰ ὑποκινήσωσι κατὰ τοῦ Κυβερνήτου, καὶ τὸ ἐπέτυχαν! Ἡ κατὰ τοῦ Καποδιστρίου ἀντιπολίτευσις, ἦτον ἢ ὄχι, ἀντιπολίτευσις κατὰ τῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος; Πλὴν ποία ἡ σημαία τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐκείνης; Ἡ σημαία σας, ὡς μεταβρῦθμιστὰί τῆς Ἑπτανήσου· ποία ἡ δογματολογία σας; ἡ δογματολογία σας. Μετὰ ἐν σύνταγμα ἀνὰ χειρας, μετὰ τὸ δόγμα, ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ συμμορφωθῇ μετὰ ἐκείνην τῆς διπλωματίας, καὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ τόπου ὡς μόνην κατεπείγουσαν ἐνέργειαν προτείνοντες, συνέρχονται καὶ κινοῦν κατὰ τοῦ Κυβερνήτου. Καὶ ἐν τούτοις, ξένον χυτῆριον χύνει τὸ βόλι, τὸ ὅποion θὰ τρυπήσῃ τὸ μέτωπον τοῦ Καποδιστρίου· ξένον χέρι ἀκονίζει τὸ ἐγχειρίδιον, τὸ ὅποion μέλλει νὰ τοῦ διαπεράσῃ τὴν πλευράν· βόλι, καὶ ἐγχειρίδιον, τὰ ὁποία διέρχονται τὸ σῶμα τοῦ Κυβερνήτου διὰ νὰ ἐμπληθώσιν εἰς ἐκεῖνο τῆς Ἑλλάδος. Ἐπεσεν ἄνους ὁ Καποδίστριας, καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου, ὅπου τὸ λείψανον τοῦ μάρτυρος ἐκλείσθη, ἐκεί-

θῆς πενθηθοροῦσα ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐκεῖ κλαίουσα ἵσταται ἀκόμη, καὶ ἀκόμη προσμένει ἐκεῖνον, ὅστις «σὴκω πάλιν θὰ τῆς πῇ»· διότι ἄνδρες, ὡς τὸν Καποδίστριαν καὶ τὸν Καβούρ, ἐκπροσωποῦντες τὴν πολιτικὴν ἐνὸς ἔθνους, δύνανται ἀπὸ μίαν στιγμὴν εἰς ἄλλην νὰ ἀφανισθῶσιν, ἀλλὰ δὲν δύνανται καὶ ἀπὸ μίαν στιγμὴν εἰς ἄλλην νὰ ἀναγεννηθῶσι.—Σκια ἱερὰ καὶ ἁγία! ἂν ἀπὸ τὴν ψυχρὰν καὶ ἔρημον πλάκα, ἥτις ὁλονὲν καλύπτει τὰ ὀστά σου, μακρύνεσαι ἐνίοτε, ἵνα περιφερθῇς εἰς τὴν μητρικὴν σου ταύτην γῆν, ἐμφανίσθῃς εἰς τοὺς συμπολίτας σου ἐκείνους, ὅσοι τυχὸν ἐν καλῇ πίστει τὴν μεταβρῦθμιν ὑποστηρίζουσι· δεῖξέ τους τὸ μέτωπον καὶ τὴν πλευράν σου καὶ εἰπέ τους τὴν μεταβρῦθμιν ἐπεκαλέσθη, τὴν δογματολογίαν σας ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν, ὅπως καὶ ἐμὲ δολοφονήσῃ, ἡ πολιτικὴ ἐκείνη, ἥτις τὴν πολιτικὴν τοῦ ἔθνους σας πειράται νὰ ἐξοντώσῃ.

Συμπολίται τοῦ Καποδιστρίου! ρίψατε, ὦ ρίψατε ἀπὸ τὰς χεῖρας σας σημαίαν ἥτις ἐκηλιδώθη μετὰ τὸ στυγερώτερον τῶν ἐθνικῶν ἐγκλημάτων!

Ἐπεσεν ὁ Καποδίστριας, καὶ ἔκτοτε ἡ δογματολογία σας, ὡς μεταβρῦθμιστὰί, ἔμεινεν ἀπόλυτος κάτοχος τοῦ πεδίου ἐν ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι. Καθὼς ὑμεῖς ἐδῶ μᾶς λέγετε, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιχειρίσωμεν τι, τὸ ὅποion νὰ δυσαρεστήσῃ τὸν Ἀρμοστήν, οὕτω καὶ ἐκεῖ φρονοῦσιν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τι, τὸ ὅποion δύναται νὰ δυσαρεστήσῃ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον Πρόεδρον. Καθὼς ἐδῶ μᾶς λέγετε, ὅτι πρέπει πᾶσαν περὶ τῆς ἐθνικῆς ιδέας ἐνέργειαν ν' ἀφίσωμεν κατὰ μέρος, διὰ νὰ κολακεύσωμεν τὴν Ἀγγλίαν, καὶ νὰ περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὴν ἀντικείμενον τῶν ἐσωτερικῶν βελτιώσεων, τὰ αὐτὰ καὶ ἐκεῖ ἐπρέσβευσαν διὰ νὰ μὴ δυσαρεστήσωσι τὴν ξένην πολιτικὴν, καὶ καθὼς σεῖς πειράσθητε νὰ συμβιβάζετε τ' ἀσυμβίβαστα, τὸ ξενικὸν μετὰ τοῦ ἐθνικοῦ στοιχείου, οὕτω καὶ ἐκεῖ ἐπειράθησαν νὰ συναρμολογήσωσι τὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος μετὰ ἐκείνην τῶν διπλωματῶν τῶν 1826, χωρὶς νὰ συλλογισθῶσιν, ὅτι ἡ συναρμολόγησις αὕτη δὲν ἐδύνατο νὰ ἔχῃ ἄλλην σημασίαν, εἰμὴ τὴν διαγραφὴν τῆς ἐλληνικῆς πολιτικῆς.

Καὶ τί ἡδύνατο, ἴσως μοι εἴπῃ τις, ἡ μικρὰ Ἑλλὰς νὰ πράξῃ; Νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον τῆς Εὐρώπης; ἢ εἰς τὸ πείσμα τῶν Δυνάμεων νὰ περάσῃ τὰ σύνορα; Οὔτε τὸ ἓν, οὔτε τὸ ἄλλο. Ἀλλὰ ἡδύνατο καὶ ὥφειλε νὰ προπαρσκευάζεται, ὥστε, ἂν ποτε ἐπαρουσιαζέτο ἡ περίστασις ἵνα τὰ σύνορα ἐκεῖνα περάσῃ, νὰ ἡμπορῇ νὰ προχωρήσῃ, ἢ ἂν ἐβιάζετο νὰ ἐπιστρέψῃ, νὰ πράξῃ τοῦτο μετὰ τιμῆν, καθότι κίνημα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, καὶ τοι ἀποτυγχάνον, ἀλλ' ἐντίμως, εἶναι προάγγελος προσεγγίζοντος θριάμβου, ἐνῶ καὶ ὁ θρίαμβος ἐκεῖ ἐπὶ τὴν ἀνάστασιν, παρακολουθεῖται ἀπὸ τὴν καταστροφὴν καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν· καὶ ἐκείνην ὁ λαὸς τῆς ἐλευθέρης Ἑλλάδος, ὅστις ἀνέστη εἰς τὰ λάθη τῶν πολιτικῶν, καὶ δωρεὰν ὡς πρὸς τοῦτο κατηγορεῖται, πιεζόμενος ἀπὸ τὴν ξένην πολιτικὴν, καὶ εἰς

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ

αὐτὴν ἀντενεργῶν, ἠγέρθη, καὶ ἠγέρθη θυματούργος, τὴν τρίτην Σεπτεμβρίου· εἰς μάτην οἱ ἀπανταχοῦ Ἕλληνες, σκιρτῶντες ἐχαίρε-
τήσαμεν τὸ κίνημα ἐκεῖνο, ὡς σημεῖον ὑπερισχύσεως ἑλληνικῆς πο-
λιτικῆς. Φάσμα καταχθόνιον, ὅπερ ἐπάγωσε τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας
παντὸς Ἕλληнос, ἠγέρθη τὸ ψήφισμα περὶ αὐτοχθόνων καὶ ἑτεροχθό-
νων, ἵνα δοθῇ καὶ πάλιν ἡ ἀπόδειξις εἰς τὴν ξένην πολιτικὴν, ὅτι τὸ
κίνημα τῆς τρίτης Σεπτεμβρίου δὲν θὰ ἀπέλγη ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς
τῆς Ἑλλάδος, ὑπὲρ τῆς προσελκύσεως περίξ τοῦ ἐλευθέρου κέντρου
τῶν ὅλων ἐθνικῶν δυνάμεων, ἀλλὰ θὰ ἐχρησίμευσεν ὡς μέτον ἀποχω-
ρισμοῦ καὶ μονώσεως τῆς ἐλευθέρως μερίδος ἀπὸ τοῦ ἐπίλοιπον ἔθνος.
Καὶ τὸ ψήφισμα ἐκεῖνο ὑπῆρξεν ἡ μόνη τῆς ἐθνοσυνελείσεως πράξις,
ἥτις ἐσεβάσθη καὶ θρησκευτικῶς ἐτηρήθη. Καὶ μετὰ τὴν 3-ην Σεπ-
τεμβρίου, ὡς καὶ πρὶν αὐτῆς, τὸ δόγμα σας, ὃ μεταβρύθμισται, ὅτι
μόνον περὶ ἐσωτερικῶν βελτιώσεων ἐνέργεια καὶ προσπάθεια εἶναι
ἀνάγκη νὰ γίνῃ, ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου ἡδύνατο νὰ συνδυασθῇ
ἡ ἐθνικὴ μας μετὰ τῆς ξένης πολιτικῆς, ἐξηκολούθησε κυριεῦον.—Καὶ
ἐν τούτοις ἐξαίφνης ἐπέρχεται τὸ 1854, καὶ ὁ λαὸς τῆς ἐλευθέρως Ἑλ-
λάδος, τὴν πρόσκλησιν τῆς προαιωνίου πολιτικῆς του ἀκολουθῶν, ὁρμᾷ
ὅπως τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς ὑπακούσῃ. Περνᾷ τὰ σύνορα, ἀλλὰ τὸ κίνημα
καταστρέφεται ἀδόξως, ἐνῶ τοῦλάχιστον ἡδύνατο ἐντίμως νὰ τε-
λειώσῃ. Πλὴν ὅλας τὰς ἐργασίμους ὥρας των οἱ πολιτικοὶ τῆς ἐ-
λευθέρως μερίδος, καὶ μετὰ, ὡς καὶ πρὶν τῆς 3-ης Σεπτεμβρίου, κα-
τηνάλωσαν εἰς συντάξεις καὶ συζητήσεις Νομοσχεδίων ἐσωτερικῆς
βελτιώσεως, καὶ καιρὸς δὲν ἡδύνατο νὰ τοὺς ἀπομείνῃ ὅπως φρον-
τίσωσι, ἐν μέρει καὶ, νὰ προπαρασκευάσωσι τι ἂν οὐχὶ ὑπὲρ τῆς
ἐθνικῆς ιδέας, τοῦλάχιστον ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς τιμῆς. Απαράλλακτα
καθὼς καὶ σεῖς, ὃ Μεταβρύθμισται τῆς Ἑπτανήσου, προσπαθεῖτε νὰ
μᾶς παραλύσητε, καὶ νὰ μᾶς ἀποσπάσητε ἀπὸ πᾶσαν ὑπὲρ τοῦ ἐ-
θνικοῦ ἡμῶν ζητήματος ἐρίμναν, διὰ τῶν περὶ βελτιώσεως σχε-
δίων σας, ἅτινα οὐδέποτε ἀληθῆς πρακτικὴν σημασίαν δύνανται νὰ
ἔχωσιν, οὔτε ἐνταῦθα, οὔτε ἐν ἐλευθέρῃ Ἑλλάδι, ἕως οὗ τὸ ἔθνος
διαμεμελισμένον ὑπάρχει. Παρῆλθε τὸ 1854! ἐλάδομεν τὸ λυπηρὸν
ἐκεῖνο μάθημα· ἀλλ' ὠφελήθημεν; Ἄς ἀκολουθήσωμεν, ῥίπτοντες δι-
εστικὸν βλέμμα, τὰ ἐν ἐλευθέρῃ Ἑλλάδι ἀποτελέσματα τῆς δογ-
ματολογίας σας, ὃ Μεταβρύθμισται, ἀπὸ τὰ 1854 καὶ ἐδῶθεν.—
Ἀλλὰ πανταχόθεν μᾶς νεύουν νὰ σιωπήσωμεν· καὶ πρέπει νὰ σιω-
πήσωμεν, φίλτατοι συνάδελφοι· τὸ ἐθνικὸν συμφέρον τὸ ἀπαιτεῖ.
Ἄν ὁ ἥχος τῆς φωνῆς μας μέχρι τῶν Ἀθηνῶν φθάσῃ, εἰς ὅσους ἐμ-
ποροῦν νὰ παραπονεθῶσιν, ὅτι χορδὰς τινὰς ἐκέντισαμεν, ἃς εἴπω-
μεν· ἰδοὺ, σιωπῶμεν τώρα, ὅτε τὸ ἐθνικὸν συμφέρον τὸ ἀπαιτεῖ
ἐπρεπε νὰ ὁμιλήσωμεν ὡς ὁμιλήσαμεν, διότι τὸ ἐθνικὸν καθήκον
μᾶς τὸ ἐπέβαλε. Εἰς ἐκείνους δὲ οἵτινες, ἴσως, παραπονεθῶσιν, ὅ-
τι ὀλίγα ἐλέχθησαν, ἃς τοῖς εἴπωμεν· καιρὸς λογαριασμῶν δὲν ἔλ-

θεν, θέλει ἔλθῃ καὶ γρήγορα, ἀλλὰ ἐπέστη καιρὸς ἐνεργείας καὶ οὐχὶ
παραπόνων. Δίκαια παράπονα ὑπάρχουν ἐκ τῶν κάτωθεν εἰς τὰ ἄνω.
Ὁ ἀναμάρτητος ἃς προχωρήσῃ εἰς τὸ μέσον, καὶ ἃς ῥίψῃ πρῶτος
κατὰ τῶν ἀμαρτωλῶν τὸν λίθον. Πλὴν ἡ στιγμὴ ἀπαιτεῖ τὴν ὑπὲρ τῆς
ἐθνικῆς ιδέας ἐνέργειαν ἀπάντων. Τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα ὠρίμασεν. Ἡ
σπάθη τοῦ Βουκάλοβιτς κρούει θανασίμως, οὐχὶ ἵνα μᾶς φοβίσῃ, ἀλλ'
ἵνα μᾶς ἐνθυμίῃ τὸν ὅρκον τοῦ 1821, τὸν ὅποιον, ἐπὶ τοῦ αἵματος
τοῦ Ῥήγα μας, ὅλοι οἱ ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν χριστιανικοὶ λαοὶ ἐτελέ-
σαμεν «ν' ἀνάψωμεν μίαν φλόγα εἰς ὅλην τὴν Τουρκίαν, νὰ πάῃ ἀπὸ
τὴν Βόσναν ἕως τὴν Ἀραβίαν.» Καὶ Βόσνοι καὶ Σέρβοι, καὶ Βούλγαροι
καὶ Ἕλληνες, ἅπαντες διὰ τοῦ αὐτοῦ ὅρκου συνδεδεμένοι, κοινὸν τὸν ἐχ-
θρὸν ἔχομεν. Τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὅρκου ἐκείνου ἐπρεπεν ἡμεῖς πρῶτοι
οἱ Ἕλληνες νὰ ἐνθυμήσωμεν εἰς τὰς ἄλλας ὡς τὴν ἰδικήν μας ὑποδοῦ-
λους εἰς τὴν Τουρκίαν φυλάς. Ἡ δογματολογία σας, ὃ Μεταβρύθμισται,
μᾶς τὸ ἐμπόδισεν. Ὅτι δὲν ἐγένετο ἄχρι τοῦδε, ἃς ἀρχίσῃ τοῦλά-
χιστον ἀπὸ τοῦδε νὰ γίνῃ. Ὀπλίσατε τὸ ἔθνος! εἰς τὴν προσεγγίζουσαν
καὶ ἤδη ἀρξαμένην πάλην, ἂν ὁ Ἕλλην μὲ τὸ ὄπλον εἰς τὰς χεῖρας δὲν
εὐρεθῇ, θέλει φανῇ ἀντιφάσκων πρὸς τὴν ἐθνικὴν πολιτικὴν, ἀμεριμνῶν
πρὸς τὸ ἐθνικὸν μέλλον· καὶ τὸ αἰσθάνεται, καὶ δὲν τὸ ὑποφέρει. Ὀπλί-
σατε τὸ ἔθνος! Ἡ φωνὴ αὕτη ἃς ἐξέλθῃ μετὰ εὐλικρινείας καὶ ἀποφα-
σιστικότητος ἀπὸ τὰ Ἀνάκτορα, ἃς ὑποστηριχθῇ μετὰ πατριωτισμοῦ
καὶ αὐταπαρνήσεως ἀπὸ τὴν καλύβην. Τρεῖς ἀλλοίμονον εἰς ἐκείνον, ὅ-
στις ἐκ δευτέρου σύρει ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἐνοχλὴν τοῦ 1854.

Ἄς ἐπανέλθωμεν.

Ἄν ἀπὸ μόνον τὰ ἐξαγόμενα τῆς ἐκτὸς τῆς Ἑπτανήσου ἐνεργείας σου,
ὃ Μεταβρύθμισται, ἐπρεπε νὰ διδασκώμεν τὰ περὶ σοῦ, ἂν δὲν ἤθελα-
μεν σὲ δοκιμάσει καὶ ἐν Ἑπτανήσῳ, ἴσως ἐμποροῦσες νὰ ἐλπίσης ὅτι
καὶ ἡδύνασο παρ' ἡμῖν νὰ ἐπιτύχῃς. Ἀλλ' ἀφοῦ τοιαύτην πικρὰν πεῖ-
ραν περὶ σοῦ ἐλάβομεν, νὰ ἔχῃς τὸ θάρρος ἀκόμη νὰ παβρῆσιάζῃσαι μὲ
τοιαύτην κομπορημοσίην ἐνώπιόν μας; Ἄ! μὰ τὸ ναὶ τοῦτο εἶναι τόλμη
δυσνόητος. Τί μηχανᾶται; τί τεκταίνεις; ἂν ἄλλα πρὸς φωτισμὸν μας
δὲν εἴχαμεν, ἥρκει μόνον ἡ ἐσχάτως δημοσιευθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ Ὑ-
πουργοῦ Λύττωνος πρὸς τὸν Κ. Γλάδστωναν διὰ νὰ μᾶς διαφωτίσῃ. Ὁ
Ἵπουργὸς τῆς Ἀγγλίας ἀρετὰ καθαρὰ εἰς τὸ ἐπίσημόν του ἐκεῖνο λέ-
γει, ὅτι ἀπὸ μόνοι σὲ, ἐλπίζει νὰ σχηματίσῃ κόμμα συμπαγὲς ἐξ ἀν-
δρῶν νοημόνων καὶ σταθερῶν, οἵτινες διὰ σοῦ νὰ ἐξαλειφῶσι τὴν ἐπι-
θυμίαν τῆς ἑνώσεως. Καὶ αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἑνώσεως φαντάζεται
ὅτι διὰ σοῦ ὁ Ἵπουργὸς τῆς Ἀγγλίας θὰ ἐξαλείψῃ; τί τεκταίνεις;—Ἐγὼ
ἀνέπτυσζα, μᾶς εἶπες, τὰ ἐθνικὰ στοιχεῖα· ἕνεκα ἐμοῦ ἐδόθη ἡ ἐλευθερο-
τυπία· ἐκλέγονται ἐκτενέως οἱ Βουλευταί· λαλεῖται ἡ γλῶσσα τοῦ Ἑ-
θνικοῦ.—Σὺ ἀνεπτύξας τὰ ἐθνικὰ στοιχεῖα; Σεβάσθητι ὁπωσοῦν τὴν Ἑ-
πτανήσον. Ὅταν σὺ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐπαρουσιάσῃς, τὰ ἐθνικὰ στοιχεῖα,
καὶ ἡ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ιδέας ἐνέργεια εἴχαν ἀναπτυχθῇ τοσοῦτον, ὥστε

ὁ ξένος ἐβιάσθη νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειάν σου, ἵνα κατ' αὐτῶν ἀντενεργήσῃ. Αἱ προσβολαὶ τοῦ τύπου τῆς Μελίτης καὶ τῶν ἐφημερίδων τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῆς Προστασίας καὶ τῶν ὀργάνων της, ἐγένοντο τοσοῦτον συνεχεῖς καὶ ἰσχυραὶ, ὥστε τὰ ὀξυνούστερα τῆς Προστασίας ὄργανα εἶδαν, ὅτι ἐν τῷ συμφέροντι τῆς Προστασίας καὶ τῶν ὑπηρετῶν της ἐνέκειτο νὰ συστηθῇ ἐλευθεροτυπία ἐν Ἑπτανήσῳ, ὅπως τὴν ἐνέργειαν τοῦ τύπου ἐντὸς τῆς Ἑπτανήσου συγκεντρώσωσιν, εἰς τὰ κατ' αὐτῶν ἀντίπαλα ὄργανα ἄλλα ἀντιτάξωσι, καὶ ἐν ὧρα ἀνάγκης κατὰ τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ δημοσιογραφίας διὰ τοῦ αὐθαιρέτου ἐπιπέσωσι καὶ τὴν τιμωρήσωσιν ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχωσι κατὰ τῶν ἐκτὸς τῆς Ἑπτανήσου ἐκδιδομένων φύλλων, ὅπου οἱ Ἑπτανήσιοι προσέτρεχαν ἐν ἑλλείψει ἐντοπίου δημοσιογραφίας. Δὲν ὁμιλῶ μὲ θεορίας, ἔχω ἀνὰ χεῖράς μου τὰς ὑλικὰς ἀποδείξεις, καὶ συγχωρήσατέ με νὰ σᾶς ἀναγνώσω ὑπόμνημα ἀπευθυνθὲν πρὸς τὴν Προστασίαν, δι' οὗ ἐσυσταίνετο ὡς κατεπείγουσα ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς Προστασίας καὶ τῶν ὀργάνων της, ἡ σύστασις τῆς ἐλευθεροτυπίας. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἀκούσατε πῶς συμπεραίνει.

»Σὶ temono le calunie le diffamazioni, le ingiurie contro i funzionarj e contro i privati; si ha ragione di temerle. Ma appunto perchè le male passioni da cui derivano sono perturbatrici dell' ordine pubblico, e della pace delle famiglie, e deturbano i legami sociali, snervandoli o sciogliendoli, bisogna alline svviare quelle male passioni, e sviandole comprimerle sotto vincoli che le impedisca di divenire nocive, ed oso di asserirlo che a quest' ufficio adempie per eccellenza *la libertà della stampa* col suo necessario corredo di Leggi preventive e repressive.—Gli uomini animati da basse e malvagie passioni, quando avranno la certezza, che ogni calunia che inventano, ogni diffamazione o ingiuria che si permettano sarà scuoperta e denunziata alla giustizia, che gli esporrà alla perdita dell' onore, e della loro libertà personale, e ad una perdita sensibile della loro proprietà, impareranno per forza a temperare l' impuro linguaggio, contenti di poter sfogare il loro mal volere, in critiche amare, ingiuste, esagerate se si voglia, ma che non tangono punto gli uomini che hanno una coscienza pura, e che sanno adempiere adeguatamente a' loro doveri.

Così vedremmo una volta la fine della lue, che nelle circostanze attuali, attacca d' improvviso e di soppiatto i più probi e più rispettabili cittadini, voglio accenare quel commercio ignobile di calunie e di diffamazioni che esportate clandestinamente dalle nostre Isole, vengono di bel nuovo importate, sotto forme più velenose e micidiali, che assicurando l' impunità ai loro autori, le diffondono in ogni angolo del loro paese e procurano lo

sfogo il più completo che si possa immaginare alle passioni sovversive del vivere sociale. Le nostre Isole sono e saranno sempre inondate da scritti, ove colla menzogna e le invenzioni le più impudenti e raffinate sono a mano a mano dilaniati gli onorevoli e rispettabili uomini del paese: non parlo di ciò, che personalmente mi riguarda; a me basta di opporre alla calunia e alle ingiurie il disprezzo e il sentimento di una pura coscienza; ma parlo di quei tanti che ho veduto indegnamente insultati, feriti nell' onore, offesi nei loro più puri sentimenti, impunemente e senza vindice.

In nome loro, in nome di tutti i buoni, la cui causa è comune, e da cui sono fervorosamente sollecitato, io debbo reclamare quella protezione che la Costituzione e le leggi dello Stato promettono indistintamente a tutti. La legge s' impegna di garantire non solo la vita, non solo la proprietà, ma l' onore, la fama, la pace domestica di tutti. Questa promessa è tuttavia e sarà sempre *delusoria*, finchè la libertà della stampa non verrà col suo corredo di misure preventive e repressive a realizzare quella promessa sacrosanta.

Sotto ogni rapporto adunque, la libertà della stampa è di *urgente necessità* presso di noi, è il bisogno il più imperioso della nostra società, e l' argine naturale delle male passioni, è il maestro che deve preparare a compiere la nostra educazione politica a tutti Governanti e Governati».

Καταθέτω ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς Βουλῆς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο, καὶ μετ' αὐτοῦ λόγον ἰδιοχείρως γεγραμμένον παρὰ τοῦ ἐκθέσαντος τὸ ὑπόμνημα τοῦτο, καὶ τὸν ὁποῖον, ὡς ἡμπορεῖτε νὰ ἴδῃτε ἐξ αὐτοῦ, ἐσκόπευε νὰ ἀπαγγεῖλῃ ἐν τῇ Βουλῇ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐμελλε νὰ συζητηθῇ τὸ νομοσχέδιον περὶ ἐλευθερίας τύπου, ὃ ἐπίσης εἶχε προετοιμάσει διὰ νὰ τὸ καθυποβάλλῃ εἰς τὴν Βουλὴν κατὰ τὸ 1845. Ὁ ἐκθέτης τοῦ ὑπομνήματος καὶ τοῦ λόγου τούτου, ὁ δέξυδερχης νοῦς τοῦ 1817, ὅστις προείδεν ὅτι τὸ 1817 καὶ ἡ Προστασία καὶ τὰ ὄργανά της εἶχον ἀνάγκην τῆς ἐλευθεροτυπίας διὰ νὰ ὑποστηρίχῳσιν.—Ἡξεύρετε πόσος εἶναι; Εἶναι ὁ ἀποβιώσας Κόμης Δημήτριος Δελαδέταμας.

—Ὁ Κύριος Μομφερράτος, στρεφόμενος πρὸς τὸν ἀγορεύοντα λέγει· «Ἐννοεῖτε Κ. Λομβάρδε νὰ ἐκφρασθῇτε κατέναντι τῆς καθιερωθείσης ἐλευθερίας τοῦ τύπου, ἢ μόνον νὰ εἰπῇτε, ὅτι ἡ Προστασία, ἀναγνωρίζουσα καὶ προτείνουσα αὐτὴν, ἐνήργει ἡναγκασμένη, ἢ πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῆς συμφέρον; Διότι ἐγὼ φρονῶ, ὅτι, ναὶ μὲν ἡ Προστασία ἐνήργει εἰς τοῦτο ἡναγκασμένη, ὡς ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς, οὐχ' ἥττον ὁμοῦς ἡ ἐκκλησία, τῆς καθιερωθείσης ἐλευθερίας τοῦ τύπου, ἀπέβη φυσικὰ καὶ ἀποδεδειγμένως ἐπὶ τῆς ἐποχῆς εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἄλλως δέ, εἴναι ἡ ἐκκλησία καὶ καθιέρωσις, ἐνὸς τῶν πρωτίστων καὶ πολυτιμῶν»

μωτέρων δικαιωμάτων του ανθρώπου. Καί ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, τέκνον τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, ὀφείλω τὴν ἐλευθερίαν ταύτην, ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην, ὅλαις δυνάμει νὰ ὑποστηρίζω».

Ὁ Κύρ. Λομβάρδος ἀκολουθῶν λέγει: Ἐπειδὴ γνωρίζω, ὅτι σὰς ἀρέσκουν τὰ ἐκ τῆς παλαιᾶς ἱστορίας παραδείγματα, σὰς ἀπαντῶ δι' ἐνὸς ἐξ αὐτῶν. Εἰς ἀρχαίαν τινα ὁμήγουριν, ἀναστὰς τις ἀνῆγγειλεν, ὅτι ἤθελε νὰ ἐκφωνήσῃ ἐγκώμιον τοῦ Ἡρακλέους. Καλὲς ἄνθρωπε, τίς τὸν κατηγόρησε; τοῦ ἀπήντησεν ἕτερος. Τίς κατηγόρησε τὴν ἐλευθεροτυπίαν καὶ ἐγείρεσθε διὰ νὰ μᾶς εἴπητε, ὅτι εἴθε εἴτοιμος νὰ τὴν ὑπερασπίσητε; Τίς ἀγνοεῖ, ἢ τίς δύναται ν' ἀρνήσῃ, ὅτι ἡ ἐλευθεροτυπία εἶναι ἡ ἰσχυροτέρα ὑποστήριξις τῆς ἐλευθερίας; ἐγὼ ὅμως εἶπα καὶ ἀπέδειξα ὅτι ἡ Προστασία ἄφρησε ἐλευθερίον (ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν Ἀστυνομίαν) τὸν τύπον ἐν Ἑπτανήσῳ, ἀλλὰ χάριν αὐτῆς, καὶ τῶν ὀργάνων τῆς. Ὑμεῖς δὲ Κ. Μομφερβάρτε, εἴθε ζῶσα μαρτυρία, πῶς ἡ Προστασία τὴν ἐλευθεροτυπίαν ἐννοεῖ.

Τὸν νόμον περὶ γλώσσης σὺ, ὦ μεταβρῦθιμις τὸν ἔφερες; Πλησίον μου ἴσταται ὁ ἔντιμος Κ. Καβαλιεράτος· αὐτὸς, εἰπωθήτω πρὸς τιμὴν του, τὸν νόμον τοῦτον ἐν τῇ Ἡ. Βουλῇ πρὶν τῶν μεταβρῦθιμισεων προσήγαγεν.

Καὶ ἡ ἐλευθερία ἐκλογῇ, καὶ αὐτὴ παρὰ τῆς Βουλῆς τοῦ προκαταρκτικοῦ Συμβουλίου καθιερώθη, καὶ ὅπως τὴν ἐλευθερίαν ταύτην ἡ προστασία παραχωρήσῃ (τὴν ὁποίαν ἄλλως τοσάκις παρεβίασεν), ἐκινήθη ὡς καὶ εἰς τὸ περὶ ἐλευθεροτυπίας ὑπὸ λόγων τοῦ ἰδίου συμφέροντος. Ὑποθέσατε ὅτι ἤθελεν ὑπάρχει ἀκόμη καὶ σήμερον τὸ σύστημα τοῦ διπλοῦ καταλόγου. Ποία ἤθελεν εἶσθαι ἡ θέσις τῆς Ἀγγλίας ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης, νὰ παρουσιάσῃ τοιαύτην εἰκόνα ἐν Ἑπτανήσῳ, ἐνῶ ἀπὸ τὰ 1848 ἐπιτίθεται καθ' ὅλων τῶν ἀπολύτων Κυβερνήσεων, καὶ πειρᾶται παντοῦ συντάγματα καὶ ἐλευθερίας ἐκλογὰς νὰ εἰσάγῃ; Ἀλλὰ σκεφθῆτε βαθύτερα εἰς κἄτι τι ἄλλο ἀκόμη. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς προόδου τοῦ ἀναπτυσσομένου ἔθνικοῦ πνεύματος φαντάζεσθε, ὅτι ὅχι ἡδύνατο νὰ σχηματίσῃ διὰ τοῦ διπλοῦ καταλόγου Βουλὰς, ἐντὸς τῶν ὁποίων νὰ μὴ ἐμορφώνοντο ἀντιπολιτεύσεις τοιαῦται, αἵτινες νὰ τὴν ὑποχρεώσωσι νὰ βαίῃ εἰς τὴν διάλυσιν; Ἐὰν πρὶν τῶν 1848 ἐβιάσθη πλέον ἢ δις νὰ διαλύσῃ τὰς Βουλὰς τοῦ διπλοῦ καταλόγου, τί ἤθελε συμβῆ μετὰ τὰ 1848; ποία δὲ θὰ ἦτον ἡ θέσις τῆς Ἀγγλίας ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης ἂν παρίστατο ὡς μὴ δυναμένη νὰ ἐργασθῇ μετὰ Βουλὰς παρ' αὐτῆς τῆς ἰδίας ὀνοματιζομένης; Ἀλλ' ἂς ὑποθέσωμεν τὴν ἄλογον ὑπόθεσιν, ὅτι θὰ κατάρθωνεν ἡ προστασία νὰ συλλέγῃ ἐντὸς τῆς Βουλῆς 40 βωθὰ πρόσωπα, τί θὰ συνέβαινε τότε ἂν τὰ φιλελεύθερα σπινθηροῦσι τοῦ τόπου ἀφίοντο διεσπαρμένα ἐντὸς τῆς κοινωνίας, καὶ δὲν ἤθελαν εἶσθαι, ὡς τώρα συμβαίνει, μέρος αὐτῶν κλεισμένα ἐδῶ μέσα διὰ νὰ γελᾷ, ὡς γελᾷ μετὰ ἡμᾶς ἡ προστασία, μέρος δὲ ἄλλο μένον, καὶ μὴ ἐκτὸς τῆς Βουλῆς, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης προσελθόνοντα τὴν προσοχὴν τῶν ἐπὶ μόνῃς αὐτῆς τῆς Βουλῆς, καὶ

ἐξ αὐτῆς μόνῃς προσμένοντα τὴν ἐνέργειαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἄλλως αὐτὰ ἀφ' ἑαυτῶν ἤθελαν ὑποκινήσει; Ἐπὶ ζητημάτων πρακτικῆς πολιτικῆς οἱ Ἀγγλοὶ δὲν ἀπατῶνται, οὔτε ποτὲ ἤθελαν παραχωρήσει τὴν ἐλευθερίαν ἐκλογῇ, ἂν δὲν ὑπελόγιζαν καλῶς, ὅτι ἡ παραχώρησις αὕτη θὰ ἦτον ὑπὲρ αὐτῶν.—Εἰς τὰς φωνὰς ἡμῶν τῶν ἐλευθερώων ἐκλεγομένων ἀντιπροσώπων ὑπὲρ τοῦ τόπου μας, οἱ ὑπουργοὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ αἱ ἐφημερίδες τῶν ἀπαντῶσιν, ὅτι εἶναι φωναὶ ὀλίγων δημοκόπων, ἀλλ' ὅτι ὁ λαὸς εἶναι εὐχαριστημένος εἰς τὴν προστασίαν, καὶ ἀποδείξεις, λέγουν, ὅτι δὲν κινεῖται. Δὲν αἰσθάνεται βεβαίως ὁ λαὸς τὴν ἀνάγκην νὰ κινήθῃ, διότι περιμένει τὰ πάντα ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους του, ἀλλὰ ἂν Βουλὴ βωθῇ διὰ τοῦ διπλοῦ καταλόγου συνήρῃτο, ὁ λαὸς τότε ἀντὶ τῆς ἀντιπροσωπείας ἤθελε φαίνεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς, οὐχὶ βέβαια διὰ νὰ στασιάζῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ πέμπῃ ἐπανηλειμμένως, ὡς τοῦτο τοσάκις πρὶν τοῦ 1848 συνέβη, ἔγγραφα σκεπασμένα ἀπὸ χιλιάδας, καὶ χιλιάδας ὑπογραφῶν, τὰ ὁποῖα βεβαίως δὲν θὰ ἐμποροῦσαν νὰ τὰ χαρακτηρίσωσιν ὡς ἔγγραφα δημοκόπων. Ἡ θέσις τῆς προστασίας τότε δὲν θὰ ἦτο χειροτέρα ἢ σήμερον; Οἱ Ἀγγλοὶ, ἂς τὸ ἐπαναλάβωμεν, εἰς ζητήματα πρακτικῆς πολιτικῆς δὲν ἀπατῶνται.

Δὲν ἠμπορεῖς νὰ διαβρῦθῃς τὴν συνθήκην μᾶς εἶπες· ἀξιόλογα· ἀλλὰ δικτὶ θέλεις νὰ τὴν νομιμοποιήσῃς καὶ νὰ τὴν ἐνισχύσῃς; Ἡ ἐπιδιωκόμενη μεταβρῦθιμις θὰ ἦναι ἡ ἐπιδιόρθωσις τοῦ συντάγματος τῶν 1817, ἡ ἀκύρωσις αὐτοῦ καὶ σύνταξις ὅλως νέου ἐπὶ τῶν ἀληθῶν τῆς συνθήκης τῶν 1815 βάσεων; Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν θέλομεν ἀναγνωρίσει καὶ νομιμοποιήσει, ὅτι ἕως τοῦδε, ἐπιβεβλημένον πάντοτε ἐκηρύξαμεν, ἐννοῶ τὸ Σύνταγμα τῶν 1817. Αἱ μεταβρῦθιμις τῶν 1848 καὶ 1849, καθὼς γίνονται ὑπὸ Βουλῶν τοῦ διπλοῦ καταλόγου, οὐδεμίαν νομιμοποίησιν ἐπέφεραν· ἀλλὰ σήμερον, ὅτε ἀντιπροσωπεία ἐλευθερία ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλεγομένη συνέρχεται, πᾶσα ἐπιδιόρθωσις τοῦ συντάγματος ἐκείνου θὰ τὸ ἐπιστημοποιεῖ, καὶ θὰ ἀνεγνώριζεν ὡς καλῶς τὰ ἄχρι τοῦδε ἀπὸ τοῦ 1817 γινόμενα. Τοῦτο δὲν θὰ ἦτο προδοσία;—Ἄν δὲ πρόκηται περὶ ριζικῆς μεταβρῦθιμισεως, ἂν πρόκηται περὶ νέου Συντάγματος, νὰ ἐπανέλθωμεν δηλ. καθαρῶς εἰς τὴν συνθήκην τῶν 1815, τοῦτο δὲν εἶναι τὸ ἴδιον ὡς νὰ ἐπαναφέρωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τὴν προστασίαν ἐντὸς τῆς Συνθήκης, ἐξ ἧς αὕτη ἐξῆλθε, καὶ νὰ τὴν παρέξωμεν τὴν ἐκ τῆς συνθήκης ὑποστήριξιν τὴν ὁποίαν ἔχασεν; Ἀλλὰ πρὶν κάμωμεν τοῦτο, δὲν ἔχομεν καθῆκον νὰ εἴπωμεν τῇ προστασίᾳ, «ζητεῖς νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ 1815, ἀλλ' ἐκτοτε ἕως τώρα παρήλθαν 50 ἔτη, ἐκτοτε ἕως τώρα ὅλαι αἱ γινόμεναι τότε συνθήκαι διεβρῦθησαν, καὶ μόνῃ ἡ περὶ Ἑπτανήσου ὑπάρχει. Πρὶν ὅθεν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς συνθήκης ἐκείνης νὰ συνταχθῇ, μετὰ σοῦ συναφθῶσιν ἀνάγκη νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν Εὐρώπην, ὅπως περὶ τῆς ἐξακολουθήσεως ἢ μὴ τῆς Συνθήκης ἐκείνης ἀποφασθῇ;» καὶ ἂν τοῦτο δὲν πράζωμεν, δὲν θὰ ἦναι ἐθνικὴ προδοσία;—Καὶ ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς ἐπιβληθείσης νομιμότητος δὲν

ΓΑΚΩΒΑΤΕΙΟ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΕΥΚΩΝ

πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωμεν ἐνεργοῦντες ὑπὲρ τοῦ ἔθνικοῦ ἡμῶν ζητήματος, χωρὶς νὰ τὸ ἀναστείλωμεν ὅπως καταγίνωμεν εἰς μεταρρυθμίσεις;

Ἀλλὰ μᾶς λέγεις, ὦ μεταρρυθμισίς, ὅτι ἐννοεῖς τὸ ψήφισμα τῆς Θ'. Βουλῆς; ἔπρεπε, μᾶς λέγεις, τὸ ψήφισμα ἐκεῖνο νὰ γίνῃ; ἀλλὰ σήμερον ὅτε τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα πρὸ τῶν θυρῶν, δὲν ἐννοεῖς πῶς ἐπιμένομεν εἰς προσπάθειάς ὑπὲρ τοῦ ἔθνικοῦ ζητήματος.—Ἡ φύσις σου σὲ καταδικάζει, ὦ μεταρρυθμισίς, οὐ μόνον νὰ μὴ προαισθάνεσαι τὸ συμωτινὸν μέλλον, ἀλλὰ νὰ μὴ ἐννοῇς οὔτε τὸ παρόν. Τί δὲν εἶπες, τί; καὶ πόσα δὲν ἔγραψες κατὰ τῆς προσαγωγῆς τοῦ ψηφίσματος ἐν τῇ Θ'. Βουλῇ; ἔπρεπε νὰ παρέλθωσι δώδεκα ἔτη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν προσήχθη τὸ ψήφισμα ἐκεῖνο, διὰ νὰ ἡμπορέσης νὰ ἐννοήσης σήμερον μόνον ὅτι ἦτον ἀνάγκη νὰ προσαχθῇ τότε. Ἀφοῦ παρέλθωσιν ἄλλα δώδεκα ἔτη ἀπὸ σήμερον, τότε μόνον θὰ ἐννοήσης ὅτι ἦτον ἀνάγκη καὶ σήμερον νὰ γίνωνται προσπάθειαι ὑπὲρ τοῦ ἔθνικοῦ ζητήματος.

(Ὁ Κ. Βαλαωρίτης λέγει, θὰ λυθῇ τὸ ἔθνικόν ζήτημα, καὶ ἀκόμη θὰ λέγουν ὅτι δὲν τὸ ἐνόησαν.)

Ὁ Κ. Λομβάρδος ἀκολουθῶν λέγει.—Κατὰ τὰ 1850, ὅτε τὸ ψήφισμα ἐπαρουσιάζετο, δὲν ἦτον, ὡς μᾶς εἶπες, ὦ μεταρρυθμισίς, εἰς ἀναστάσεων ἢ Εὐρώπη, ἀπεναντίας στρατιωτικὸς δεσποτισμὸς ἐδασίλευε· καὶ ἂν τότε καλὸν ἦτο νὰ γίνῃ κίνημά τι ὑπὲρ τοῦ ἔθνικοῦ ζητήματος—σήμερον, ὅτε σὺ αὐτῇ, ὦ μεταρρυθμισίς, ἀναγνωρίζεις ὅτι τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα κρούει τὰς θύρας,—σήμερον, ὅτε τὸ ζήτημα τῶν ἐθνικοτήτων ἀποτελεῖ μέρος τοῦ δημοσίου δικαίου τῆς Εὐρώπης, σήμερον νὰ ὀπισθοπορήσωμεν; Εἴτε καλῶς, εἴτε κακῶς, οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ ἐσυνείθησαν νὰ μᾶς βλέπωσιν ἀπὸ δεκαστίας τὴν σημαίαν τοῦ ἐθνισμοῦ ἀναλόγως τῶν δυνάμεων μας ὑψουμένην κρατοῦντας· ποῖαν ἀποθάρρυνσιν θέλει φέρει εἰς τοὺς λαοὺς τούτους εἰς τοιαύτας στιγμὰς ἢ ἐκ μέρους μας ὀπισθοπόρησις; Καὶ μὲ ὅλον τοῦτο μᾶς λέγετε νὰ ὀπισθοπορήσωμεν, καὶ πειράσθε διὰ παντοίων μέσων νὰ μᾶς παραλύσητε!

Ἀλλὰ μᾶς λέγεις, ὦ μεταρρυθμισίς, ποῖα τὰ μέσα σας;—Ποῖα τὰ μέσα μας;

Τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν καὶ ἄλλοτε πρὸς τοὺς ριζοσπάσας ἀπευθύνετε, καὶ ἰδοὺ τί σὰς ἀπήντησεν αὐτολεξεῖ ὁ Ἡλίας Ζερβὸς διὰ τοῦ ἀριθμοῦ 22 τοῦ «Φιλελευθέρου.» «Ἀλλὰ ποῦ εἶναι τὰ μέσα σας; μᾶς λέγετε· τὰ ψήφισματα δὲν εἶναι κατάλληλα εἰς τὸν σκοπὸν. Σεῖς τολμᾶτε νὰ μᾶς ἀπαιτῆτε τὰ μέσα μας; καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν νὰ σὰς τὰ γνωστοποιήσωμεν; Διὰ νὰ ἐγκολπωθῆτε τὸν ριζοσπασισμὸν, ἢ διὰ νὰ ἐνεργῇτε σύμφωνα μὲ αὐτόν; Ἀλλὰ σεῖς τὸν καταπολεμεῖτε, σεῖς τὸν συκοφαντεῖτε, σεῖς τὸν χαρακτηρίζετε ὡς ἀντιπατριωτικὸν καὶ ἀντε-ἔθνικόν, σεῖς τὸν διαβάλλετε ὡς ἐλέθριον καὶ αἱμοχαρῆ, σεῖς τὸν προ-ἰδίδετε, πῶς λοιπὸν δυνάμεθα νὰ σὰς θέσωμεν εἰς τὴν γραμμὴν μας, καὶ νὰ σὰς ἀνοίξωμεν τὰ ἐνδύμυχα τῶν καρδιῶν μας; ἡμεῖς δὲν ἡμε-ῖθα τόσον ἀνόητοι καὶ βλάκες ὥστε νὰ συντυχαίνωμεν περὶ τοιούτων

ἡσπουδαίων ἀντικειμένων, μὲ ἀνθρώπους ὑπηρενοῦντας, ὅπως οὐδέποτε »τὸν ξένον, καὶ χαλκεύοντας τὰς ἀλύσεις τοῦ λαοῦ. «Γενεὰ πονηρὰ καὶ »μοιχαλὶς, σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰμὴ »τὸ σημεῖον ἰονᾶ τοῦ Προφήτου.»

Μᾶς λέγεις ἀκόμη· προσπάθεια διὰ κατηγορητηρίων βλάπτει, καὶ ἄλλη προσπάθεια δὲν σὰς μένει, ὡς πρὸς τὸ ἐθνικὸν ζήτημα, παρ' ἐκεί-νην τὴν ὁποίαν σὰς ἐνεχάραξεν ὁ Πρόεδρος.—Λοιπὸν, καθὼς φαίνεται, ἂν ἀκολουθήσωμεν, ὡς πρὸς τὸ ἐθνικὸν ζήτημα, τὴν νῦν παρὰ τοῦ Προέδρου διαχαραχθεῖσαν γραμμὴν, θὰ συναντηθῶμεν μὲ σὲ, ὦ μεταρ-ρρυθμισίς, καὶ τοὺς ὁπαδοὺς σου! Τότε, Κ. Πρόεδρε, συγχώρησόν με νὰ σοὶ εἶπω, ὅτι ἂν ἀκολουθοῦντες τὴν γραμμὴν σου καὶ τὴν δικονομίαν σου ἐπὶ τοῦ ἔθνικοῦ ζητήματος, θὰ συναντηθῶμεν μετὰ τῶν μεταρρυθ-μιστῶν, αἱ! δὲν δυνάμεθα νὰ σὲ ἀκολουθήσωμεν· μᾶς τὸ ἐμποδίζει ὁ Ἡλίας Ζερβὸς, ὅστις, ἰδοὺ τί μᾶς ἔφησε γραμμένον εἰς τὸν «Φιλελευ-θερον» Ἀριθ. 8.

«Τί εἶναι λοιπὸν οἱ μεταρρυθμισταί, ἀφοῦ, καὶ ἔνεκα τῆς φύσεως τῶν »ἀρχῶν των, καὶ ἔνεκα τῆς μὴ ὑποστάσεως τούτων εἰς τὴν κοινωνίαν, »δὲν δύνανται νὰ ἀποτελέσουν ἀληθὲς κόμμα; Εἶναι ἀπλῆ ὁμὰς ἀνθρώ-»πων, ἥτις ἔχει τὰς ἰδιαιτέρας αὐτῆς δοξασίας—εἶναι ἄθροισμα ἀτό-»μων, τὸ ὁποῖον ἔχει σκοπὸν ἴδιον πηγάζοντα ἀπὸ αὐτὸν τὸν χαρακτή-»ρα τῶν δογμάτων—εἶναι εἰς ἓνα λόγον ἄνθρωποι, οἵτινες, εἰς μόνον »τὸν ἑαυτὸν των ἐπηρειδόμενοι, φαντάζονται ὅτι διὰ τῆς πραγματοποιή-»σεως τῶν δοξασίων των, δύνανται νὰ συμβιβάσωσι τὰ τοῦ ξένου μὲ ἐκεί-»να τοῦ λαοῦ, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐμπεριέχονται καὶ τὰ ἰδικὰ των. Ἡ ἐ-»θνικότης εἶναι μὲν καὶ εἰς αὐτοὺς θελξικάρδιον αἴσθημα· ἀλλ' εἴτε ἀπὸ »ἀδυναμίαν, εἴτε ἀπὸ δειλίαν, εἴτε ἀπὸ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, ἐκφράζεται »μόνον ὡς ἀπλὴ ἐπιθυμία. Ἡ ἐκφρασις ὅμως αὕτη δὲν τείνει ὀλίγον, ὡς »νομίζουσιν, εἰς τὸ νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν πραγματοποίησιν τῶν δοξασίων »των, διότι, ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς ἐκφοβίζει τὸν ξένον, καὶ τὸν βιάζει νὰ συν-»θηκολογήσῃ μὲ αὐτοὺς, ἀφ' ἑτέρου κολακεύει τὰ πλήθη καὶ τὰ δια-»τηρεῖ ὑπὸ τὴν σημαίαν των.

«Ἄνθρωποι ὁρμώμενοι ἀπὸ τοιαύτας ιδέας, καὶ εὐελπιζόμενοι εἰς τὸ »παραμικρὸν μειδιάμα τῆς Ἀρχῆς, ἢ δυσνασχετοῦντες εἰς τὴν παρα-»μικρὰν αὐτῆς δυσμένειαν, δὲν δύνανται νὰ διατηρῶσι σταθερότητα εἰς »τὴν πορείαν των. Ὁ χαρακτήρ αὐτῶν ἐμπνέεται καὶ ἐκτυπώνεται μὲ »τὴν φυσιογνωμίαν τῶν ἀρχῶν των.—Εἶναι αὐτὰ φύσει ἀσθενεῖς, εὐ-»καμπτοι, συμβιβαστικοί, καὶ ῥέπουσαι πότε μὲν εἰς τοῦτο, πότε δὲ »εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος. Τοιοῦτοι εἶναι καὶ οἱ πρεσβεύοντες αὐτάς· πλα-»νώμενοι, εὐλόγιστοι, συμβιβαστικοί καὶ προσκολλώμενοι, εἴτε εἰς τοῦτο, »εἴτε εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῶν ἐντυπώσεις. Σήμε-»ραν λέγουσιν, ὅτι πιστεύουσιν καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀμφιβάλλουν—τὸ πρῶτ-»ον εἶναι πλῆρεις ἐλπίδων, καὶ τὸ ἑσπέρως εἶναι πλήρεις ἀπελπισίας. Ὁ σκα-

«πισμὸς καὶ ὁ Πυρρῶνισμός των καταντᾷ πολλάκις νὰ διστάζῃ καὶ περὶ
 τῶν ἰδίων δοξασιῶν των. Αἱ διαφοραὶ αὗται καταστάσεις τῆς ψυχῆς
 των μεταδίδουν φυσικὰ τοὺς δονισμούς των καὶ εἰς τὰς πράξεις καὶ εἰς
 τὴν διαγωγὴν των ἕνεκα τούτου πότε φαίνονται εἰς τὰ ἔργα των ἀ-
 ποφασιστικοί, καὶ πότε ἀμφιβέβητοι. Εἰς δὲ τὰς ὁμιλίαις καὶ τοὺς λό-
 γους των, πότε φαίνονται εὐτολμοί, ἀξιοπρεπεῖς, πικροί, καὶ κεραυνο-
 φόροι, πότε δὲ δειλοί, ταπεινοί, γλυκεῖς καὶ μετριοπαθεῖς. Σήμερον εἴ-
 ναι βῆτορες τοῦ δήμου, καὶ αὐριον τῆς ἐξουσίας ἢ τῶν συμμάχων τῆς.
 Ὡς περὶ αὐτοὺς ἢ ὑποκορίζονται—ἀνακαλύπτουν αὐτοὶ, ἢ τοὺς κάμνουν
 ἄλλοι νὰ συλλάβωσιν ἐλπίδα τινὰ ἐπιτυχίας ἐκ μέρους τῆς Ἀρχῆς;
 κολακεύονται; ἀμέσως μεταβάλλουν τὴν γλώσσαν των, καὶ συμμορφώ-
 νουν τὴν διαγωγὴν των, κατὰ τὴν ἀρέσκειαν αὐτῆς. Παραμελοῦνται
 πρὸς στιγμὴν ἢ ποσὺς δὲν ψηφοῦνται; ἀνακαλύπτουν πρόσωπον σκυ-
 θρωπὸν, ἢ σκοποὺς πολέμιους κατὰ τῶν δοξασιῶν των; ἀλλάσσουν ἀ-
 μέσως καὶ σημαίαν, συμπυκνῶνται καὶ συσφίγγονται, κάμνουν συμ-
 μαχίας καὶ ἐπιμαχίας, κηρύττουν καὶ ὑπόσχονται, ὅτι θέλουν μείνει
 πλέον πιστοὶ εἰς τὰς θέσεις των, καὶ ἀρχίζουν μὲ μεγάλην ὀρμὴν τὴν
 μάχην. "Οστίς ἀγνοῇ τὰ προηγουμένα των καὶ τὰς ιδέας των παρα-
 δίδεται εἰς αὐτοὺς ψυχῇ, καὶ σώματι, καὶ πιστεύει, ὅτι οὐδεμία δύ-
 νاميς θέλει δυνηθῆναι εἰς τὸ ἐξῆς νὰ τοὺς ἀποσιεῖται ἀπὸ τὰς θέσεις
 των. Ἀλλὰ ξανοίγουν νέαν τινὰ ἀκτίνα φωτός; ἰδοὺ πάλιν ἐπανερχόν-
 ται εἰς τὰ αὐτά. Οὗτοι εἶναι οἱ ἀληθεῖς Ἰησοῦται τῆς ἐνστώσης ἐ-
 ποχῆς—εἶναι ἐρωτότροποι τῆς πολιτικῆς, ὡς αἱ γυναῖκες εἶναι τοῦ
 κομποῦ κόσμου· μὲ ὅλους ἐρωτεύονται, ἀλλ' εἰς κανένα δὲν παραδί-
 δονται· ἅπαντας ἀγαποῦν, ἀλλὰ καὶ ἅπαντας ἐγκαταλείπουν.»

Δὲν ἔννοεῖ ὅμως ἡ μεταρρύθμισις πῶς χωρίζομεν Προστασίαν ἀπὸ Ἀγ-
 γλιαν. Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν ἀπὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος· δὲν ἔννοεῖ καὶ ἄλλα
 πολλά. Ἡμεῖς ὅμως οὐ μόνον διακρίνομεν μεταξὺ Προστασίας καὶ Ἀγ-
 γλικοῦ ἔθνους, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ Προστασίας καὶ Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως.
 Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος, σὺ, ὦ μεταρρύθμισις, ἥτις φαί-
 νεται προβαίνουσα ἵνα τοῦ δείξης σεβασμὸν, σὺ ἀληθῶς τὸ προσβάλλεις,
 θέλουσα νὰ τὸ καταστήσῃς συνένοχον τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ πράξεων τῆς
 Προστασίας. Ὅσον τὸ καθ' ἡμᾶς τὸ χωρίζομεν, καὶ δὲν ἔχομεν κατ' αὐ-
 τοῦ παράπονα, καθότι ἐν συνειδήσει πιστεύομεν, ὅτι τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος
 οὐδὲν γινώσκει ἐκ τῶν ὅσα ἐν Ἑπτανήσῳ συμβαίνουσιν. Ἄφες τὴν τε-
 τριμμένην σου κατηγορίαν, ὅτι τὴν Ἀγγλίαν διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν
 δικαιωμάτων τοῦ τόπου μας προσβάλλομεν, ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγοντες
 ὑβρίζομεν. Καὶ διατὶ νὰ μὴν εἰπώμεν πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν τὴν
 ἀλήθειαν; Διὰ νὰ τὴν κολακεύωμεν; Ἀλλ' αἰσθανόμεθα ἀρκούντως τὴν
 ἀξιοπρέκειαν τοῦ ἑαυτοῦ μας διὰ νὰ μὴ τὸ πράξωμεν. Διὰ νὰ τὴν ἀπα-
 τήτῳμεν; Ἀλλὰ ἔχομεν τόσον νοῦν, ὥστε νὰ καταλάβωμεν, ὅτι οἱ Ἀγ-
 γλοι δὲν ἀπατῶνται. Ὅσα καὶ ἂν τοὺς εἰπώμεν, αὐτοὶ καλῶς γνωρίζου-
 σιν, ὅτι τὰς συμπαθείας τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς οὐδέποτε τὰς λάβωσιν,

ἕως οὗ τηρῶσιν ἐν Ἀνατολῇ τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦν πολιτικὴν, ἕως οὗ
 τοὺς βλέπομεν κρατοῦντας δυναστικῶς τὴν Ἑπτανήσον, παρεμποδίζον-
 τας μὲ κάθε μέσον τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐλευθέρως μερίδος τοῦ ἔθνους μας,
 καὶ πέμποντας ἑκατομμύρια λιτρῶν μὲ βεβαιότητα ἀπωλείας πρὸς τὴν
 Τουρκίαν ὅπως τὴν ὑποστηρίξωσι.

Παύσατε νὰ μᾶς λέγετε, ὅτι τὴν Ἀγγλίαν πρέπει νὰ κολακεύωμεν,
 καθότι δύναται νὰ βλάψῃ τὸ ἔθνος μας—τῆς τὸ λέγομεν καθαρὰ, δὲν
 τὴν φοβούμεθα—καὶ δὲν τὴν φοβούμεθα διὰ τὴν μικρότητά μας. Εἰς
 χειροτέραν παρὰ τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα θέσιν δὲν δύναται νὰ μᾶς φέ-
 ρῃ. Τί περισσότερον θὰ κάμῃ ἐν Ἑπτανήσῳ; Τί χειρότερον θὰ συνεργήσῃ
 ὅπως ὑποφέρωσιν οἱ ὑπὸ τὴν Τουρκίαν ἀδελφοί; Καὶ ὡς πρὸς τὸ ἐλευ-
 θερον μέρος, αἱ ἡκούσαμεν νὰ εἰπωθῇ κατὰ τὰ 1854, ὅτι ἐπρότεινε νὰ
 ἐπανεῖλθῃ ὑπὸ τὴν Τουρκίαν! Μὰ τὸ ναί, πολιτικῶς τις σκεπτόμενος, τὸ
 ἀποτέλεσμα δὲν θὰ ἦτο κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἥτις τότε δὲν ἤθε-
 λεν ἔχει χωρισμένην τὴν ἐνέργειάν της, καὶ μία νέα φιλικὴ ἐταιρία ἐν-
 τὸς ἐξ μηνῶν ἤθελε διοργανίσει, ὅτι ἡ ἀρχαία μόλις ἐντὸς ἐξ ἐτῶν ἡδυ-
 νήθη νὰ προετοιμάσῃ. Ὁ ἀστήρ μας ὅπως οὐδέποτε ἀνέτειλεν, μικρὸς μὲν
 καὶ κεκαλυμμένος ἀπὸ νέφη, ἀλλὰ εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἀνατολὴν τοῦ
 ἄλλοι ναί μὲν εἶναι εἰς τὸ μεσουράνημά των, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο δὲν
 τοὺς μένει εἰμὴ νὰ γύρουν πρὸς τὴν Δύσιν. Θέλει ν' ἀπολαύσῃ τὰς συμ-
 παθείας τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἢ πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας; Πρῶτον βῆμα
 πρέπει νὰ τελεσθῇ διὰ τῆς χειραφετήσεως τῆς Ἑπτανήσου.

Ἰδοὺ τί ἔγραψεν ὁ «Φιλελεύθερος» εἰς τὸν ἀριθ. 10 τῆς 5 Αὐγούστου
 1850. «Ἐὰν τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος ἀπαιτῇ νὰ ἔχῃ ἐπιβρῶν ἐἰς τὴν Ἀνα-
 τολὴν διὰ νὰ ἀντικρούσῃ τοὺς κατακτητικὸς σκοποὺς τοῦ Ἀρκτικοῦ
 ἀπολυτισμοῦ.—Ἐὰν ἀπαιτῇ νὰ ἀπολαμβάνῃ πραγματικὰ συμφέροντα.
 —Ἐὰν θέλῃ ν' ἀποπλύνῃ τὰς κηλίδας, τὰς ὁποίας ἐπροσπάθησε νὰ τοῦ
 προσάψῃ ἡ Κυβερνήσις του διὰ τοῦ ληστρικοῦ καὶ πειρατικοῦ ἀνο-
 σιουργήματος τοῦ Παρκέρου.—Ἐὰν θέλῃ νὰ δείξῃ εἰς τοὺς λαοὺς, ὅτι
 εἰλικρινῶς ἀπεκδύθη καὶ τὴν ἀλωπεκὴν καὶ τὴν λεοντήν, καὶ ὅτι ἐνε-
 δύθη τὸν θώρακα τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας.—Ἐὰν θέλῃ νὰ φράξῃ ὅλα τὰ
 στόματα, ὅσα κατ' αὐτοῦ δικαίως ἀγανακτοῦν.—Ἐὰν θέλῃ νὰ ἐπου-
 λώσῃ τόσον αἰῶνων πληγὰς, τὰς ὁποίας πάντοτε, καὶ πανταχοῦ ἦνοι-
 ξαν αἱ Κυβερνήσεις του.—Ἐὰν θέλῃ νὰ προλάβῃ ἀπευκαταῖα ἐπακόλουθα,
 τὰ ὁποῖα εἰς τὸν παραμικρὸν εὐρωπαϊκὸν περισπασμὸν δύναται νὰ
 συμβοῦν.—Ἐὰν τέλος ἐπιθυμῇ ν' ἀρχίσουν νὰ τοῦ πιστεύουν, ὡς δει-
 ξῇ πρῶτον αὐτὸ τὸ μοναδικὸν παράδειγμα τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς
 ὀρθῆς πολιτικῆς, ὡς ἐνώση εἰς ἓν, ἂν δὲν δύναται πρὸς τὸ παρὸν ὅλα
 τὰ διαμελισμένα μέλη τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τοῦλάχιστον τὴν μικρὰν
 Ἑπτανήσον, τὴν ὁποίαν κατέχει εἰς χεῖράς του, καὶ ἀκολουθῶν ὡς ἐ-
 νεργῆ καὶ διὰ τὰ ἐπιλοιπα.»

Ἡ παρανεύσεσι λοιπὸν ἂν καὶ σήμερον ἀκόμη σὰς λέγομεν, ὅτι δὲν
 ἐνέμεθα νὰ ἐπιστεθώμεν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν, ἕως ὅτου ἔργα

δὲν βλέπομεν. Πεποιθήμεν εἰς τὴν χριστιανικὴν Εὐρώπην, καθότι ἐξ αὐτῆς καὶ ἄλλοτε ἀποτελεσματικὰ δείγματα συμπαθείας ἐλάβομεν εἰς τὸ πείσμα τῆς διπλωματίας. Τὴν πεποιθήσιν τῆς ταύτης ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἡ IB'. Βουλὴ ἐξέφρασεν εἰς τὴν ἀπάντησιν τῆς πρὸς τὸν λόγον τοῦ Ἀρμοστοῦ, καὶ καλῶς ἔπραξεν· ὡς καλῶς ἔπραξεν ἀπορρίψασα τὰ δύο τότε παρὰ τῆς μειονότητος συνταχθέντα σχέδια ἀπαντήσεως, διὰ τῶν ὁποίων, πρὸς τοῖς ἄλλοις, πᾶσα ἐλπίς περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἀνατολῆς ἀνετίθετο εἰς μόνην τὴν Ἀγγλίαν.—

Ἀλλ' αἰσθάνομαι, ὅτι ἔθεσα τὴν ὑπομονὴν σας εἰς σκληρὰν δοκιμὴν, ἔντιμοι συνάδελφοι, καὶ πρέπει νὰ συμπεράνω.

Ἡ θέσις μας εἶναι ἐξ ἁπαντος ἔντιμος, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ δύσκολος· καὶ εἶναι δύσκολος, οὐχὶ τόσον διὰ τὸν πόλεμον αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, ὃν ἀπαντῶμεν κατέναντι μιᾶς δυνάμεως τοσοῦτον ἰσχυρᾶς πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀσθενοῦς τόπου μας, ἀλλὰ διότι ἡ δύναμις αὕτη δὲν συστέλλεται, πρὸς τοῖς ἄλλοις, νὰ μεταχειρίζεται καὶ τὸ ὅπλον ἐκεῖνο, τοῦ ὁποῦ ἡ χρῆσις ἀτιμάζει τὸν ἄνθρωπον καὶ ἰδιαιτέρως τὸν ἰσχυρὸν, καὶ ἐννοῶ τὸ ὅπλον τῆς συκοφαντίας.—Δὲν ἔπαυαν μέχρι πρὸ μικροῦ καὶ ὑπουργοὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ τὰ σοβαρὰ ὄργανα τῆς δημοσιογραφίας τῶν, νὰ μᾶς παριστάνωσιν εἰς τὴν Εὐρώπην ὡς ἑτεροκινήτους, ὡς ὑπηρετάς τῆς Ῥωσσίας. Ἡ συκοφαντία αὕτη ἔπαυσε κυρίως ἀφ' ὅτου ὁ ἔντιμος Κ. Γλάδστων ἔλαβε τὸ θάρρος νὰ τὴν ἀναιρέσῃ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς· τὸν εὐγνωμονοῦμεν διὰ τοῦτο, ἀλλὰ τοῦ παραπενοῦμεθα, διότι ὑπεράσπισε συκοφαντίαν ἄλλην. Δὲν παύουν νὰ κηρύττουν ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης ὅτι ἡμεῖς ἰσχυρογνώμονες ἀπορρίπτομεν τὰ καλὰ τὰ ὁποῖα μᾶς προσφέρουν·—ὅτι καὶ ἂν δυστυχῶμεν, τοῦτο συμβαίνει ἐξ αἰτίας μας.

Ἵπουργοὶ τῆς Ἀγγλίας! σεβασθῆτε ὀλίγον, ἂν οὐχὶ τὴν ἀλήθειαν, τὸν ἑαυτὸν σας, ἀναλογιζόμενοι, ὅτι ἐντὸς τῆς Βουλῆς ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν παρουσιάζεσθε, ἵνα ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης ἀδίκους κατηγορίας κατὰ τοῦ ἀσθενοῦς τούτου τόπου προσάψητε, δὲν ὑπάρχει κανεὶς, ὅστις ἐξ ὀνόματός του νὰ σᾶς ἀπαντήσῃ.

Τὰ ἀπερασμένα συλλογιζόμενος, καὶ τὴν τακτικὴν τῶν προσατῶν μας ὑπ' ὅσιν ἔχων φοβοῦμαι, ὅτι καὶ ἡ ἀπόρριψις τῆς ὑπὸ συζήτησιν ἐκθέσεως θέλει χρησιμεύει ὡς μέσον ἢ πρόφασιν ἀδίκων κατὰ τῆς Ἑπτανήσου κατηγοριῶν. Οὐχὶ ἐπὶ ματαίῳ μᾶς εἶπαν, ὅτι τοσοῦτον εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἐκοπίσαν, καὶ ὅτι τὴν καθυπέβαλαν καὶ εἰς τοὺς μεγάλους οικονομολόγους τῆς Ἀγγλίας. Δὲν εἶναι δύσκολον ν' ἀκούσωμεν καὶ πάλιν ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης κηρυττόμενον, ὅτι ἐνῷ μᾶς προητοίμασαν φορολογικὸν σχέδιον, δι' οὗ ἐδυνάμεθα τὰ οικονομικὰ μας νὰ καλλιτερεύσωμεν, ἡμεῖς καὶ πάλιν, ἰσχυρογνώμονες, ἀχάριστοι! ἀπερρίψαμεν τὰς προτάσεις τῶν. Ἴδου, διατὶ ἐνόμισα ἀναγκαῖον τὴν ὁποίαν καθυπέβαλλα εἰς τὴν Βουλὴν πρότασιν. Ἀλλὰ, καθὼς ἀρχόμενος τοῦ λόγου μου ἔλεγα, ἐνῷ ὀφείλομεν νὰ ἔλθωμεν εἰς ἐν συμπέρασμα

ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς φορολογικῆς μεταρρυθμίσεως, ὀφείλομεν ἐπίσης, ἀφοῦ τοσοῦτον ἐκτενῶς ἐσυζητήσαμεν, νὰ ἔλθωμεν εἰς ἐν συμπέρασμα καὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν θεσμῶν. Πανταχόθεν ἀκούομεν, ὅτι ἡ μεταρρύθμισις κἂν τεκταίνει, αὕτη ἡ ἰδία μᾶς εἶπεν, ὅτι ἐπιμένει νὰ ἐκπληρώσῃ μίαν ἀποστολὴν. Οὐχὶ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ διὰ νὰ παύσωσιν οἱ ἀδήποτε τεκταινόμενα, εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς δεῖξωμεν ἀποφασιστικῶς, ὅτι ἡ IB'. Βουλὴ εἰς συνθηκολογίαν μετὰ τοῦ ξένου δὲν προβαίνει.—Καθυποόῃ ὅθεν καὶ τὴν ἐπομένην πρότασιν.

«Ἡ IB'. Βουλὴ διακηρύττει ὅτι πᾶσα περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ Συντάγματος προσπάθεια, καθὼς προσπάθεια νέα συνθηκολογίας μετὰ τῆς »προστασίας, κηρύσσεται αὐτόχρημα ἐθνικὴ προδοσία».

(Ζητωκραυγαὶ καὶ παρατεταμέναι χειροκροτήσεις).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

ΤΟΥ Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΟΜΒΑΡΔΟΥ

ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 1/13 Μαΐου 1862.

~~~~~

Ἦθελα παραιτηθῇ τῶν συμπερασμάτων ὑπὲρ τῆς προτάσεώς μου, διότι καὶ ἡ ὥρα εἶναι προχωρημένη, καὶ ἡ συζήτησις ἀνεπτύχθη· ἀλλὰ λαμβάνω τὸν λόγον ὑποχρεούμενος ἐκ τῆς ἀγορεύσεως τοῦ ἐντίμου Κ. Κουρῆ, —ἔσομαι ὅμως λίαν βραχύς.—Ωμίλησεν ὁ Κύριος Κουρῆς ἐν ὀνόματι τῆς μειονότητος, ἐξέφρασε δὲ ὁ Κύριος Μαρῖνος τὴν λύπην του διὰ τὴν γενομένην μεταξὺ πλειονότητος καὶ μειονότητος διάκρισιν· λυποῦμαι καὶ γὰρ, καθότι ἐν τῇ Βουλῇ ταύτῃ δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν χωρισμοί. Ἡ συνειδήσις ὅμως τῆς πλειονότητος εἶναι ὡς πρὸς τοῦτο ἡσυχός. Μετεχειρίσθημεν ὅλα τὰ μέσα ὅπως εἰς ὁμόφωνον συμπέρασμα φθάσωμεν. Δὲν εἴμεθα ἡμεῖς οἱ πρῶτοι, οἱ μεταχειρισθέντες τὴν διάκρισιν τῆς μειονότητος καὶ πλειονότητος, οὔτε εἴμεθα ἡμεῖς, οἱ δείξαντες σύνορα χωρισμοῦ. Περὶ τοῦ ὅτι εἶναι ὅτι μειονότης καὶ πλειονότης ὑπάρχουν· μέλος δὲ κατὰ τὴν πλειονότητα, λέγω πρὸς τὸν ῥήτορα τῆς μειονότητος Κ. Κουρῆ, ὅτι ἂν ἡ ἱστορία τῆς Ἑπτανήσου ἡδύνατο νὰ ἐξαφανισθῇ καὶ πᾶσι μόνον ὁ τελευταῖος λόγος τοῦ Κ. Κουρῆ, οἱ ξένοι λαμβάνοντες

ΙΑΚΩΒΑ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΛΕΑ ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΕΝΩΝ

αὐτὸν ἀνὰ χεῖρας, θὰ ἐσυμπέραινον, καὶ δικαίως, ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ 1862 ἡ Ἐπτάνησος ἢ μάλλον ἡ πλειοψηφία τῆς IB'. Βουλῆς ἐφῆρ-
μοξε τὰ δόγματα τοῦ Τιθερίου, τοῦ Νέρωνος, τῶν Ἱεροεξεταστῶν, τῶν
θεσπισάντων τοὺς νόμους τῶν ὑπώπιων (διότι περὶ ὧν τούτων μᾶς
ὠμίλησεν ὁ ἐντιμὸς Βουλευτὴς Κερκύρας) καὶ ταῦτα ὅπως παραβιάσω-
μεν τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἐλευθερίαν τοῦ φρονήματος καὶ
τῆς συνειδήσεως. Ἀλλ' ἡ ἱστορία τῆς Ἐπτανήσου ὑπάρχει καὶ θέλει ὑ-
πάρχει δεικνύουσα, ὅτι ἀληθῶς ὑπῆρξεν ἐποχὴ ἐν Ἐπτανήσῳ, οὐχὶ με-
μακρυσμένη τῆς σημερινῆς, καθ' ἣν τὸ φρόνημα κατεδιώκετο ὡς ἐγ-
κλημα, καὶ ἡ ἔκφρασις τῆς συνειδήσεως καὶ τοῦ λόγου παρεμποδίζετο.
Τὴν ἔκφρασιν ταύτην σήμερον βεβαίως σέβονται, δὲν εἶναι ὅμως δύσκο-
λον ἀπὸ μίαν στιγμὴν εἰς ἄλλην νὰ ἐπανέλθωσι καὶ αὖθις οἱ καταδιωγ-
μοί, διότι γνωρίζομεν τὰς σκληρὰς παλινωδίας τῆς Ἀγγλικῆς πολιτι-
κῆς. — Εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν καταδιώξεων ἡμεῖς δὲν ὑπῆρξαμεν ὑποστη-
ρικταὶ τῶν καταδιωκτῶν, ὑψώσαμεν μάλιστα ὅσον ἐδυνάμεθα, τὴν φω-
νὴν κατ' αὐτῶν. Ἄν ἡ ἐποχὴ ἐκείνη ἐπανέλθῃ, τὴν αὐτὴν καὶ αὖθις γραμ-
μὴν θὰ τηρήσωμεν. Σήμερον ὅτε ἐν Ἐπτανήσῳ ἐλεύθερος ὁ λόγος ὑπάρ-
χει, σὰς βλέπομεν ν' ἀσπάζεσθε τὴν χεῖρα τοῦ Προέδρου τῆς IB'. Βου-
λῆς. Κολακεία χαμηλὴ! ἀλλὰ ὅταν ἡ χεὶρ ἐκείνη ἔγραψε τὸν «Φιλε-
λεύθερον» τὴν ἐχαρακτηρίζετε χεῖρα καταστρεπτικὴν τοῦ καλοῦ, χεῖρα
πειρωμένην ν' ἀφανίσῃ τὸν τόπον καὶ τὰς ἐθνικὰς ἐλπίδας. Σήμερον θέ-
τετε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Προέδρου στεφάνους τιμῆς· ἀλλ' ὅταν ἔφερε
τὸν ἀκάνθινον στέφανον, σεῖς ἀπ' αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἔδρας ἐκλίνετε τὸ
οὖς πρὸς τὰ Ἀντικύθηρα, ἠκούατε τοὺς στεναγμοὺς, καὶ ἐλέγατε ὅτι ἀ-
ποτίει τὴν ποινὴν τῶν παρεκτροπῶν του· ὅταν δὲ ἡμεῖς ὑπὲρ τῶν κα-
ταδιωκομένων τὴν φωνὴν ἀνυψώναμεν, μᾶς ἐλέγετε τὰ αὐτὰ ὡς καὶ σή-
μερον· ἀπόδειξις αὕτη, πρὸς ταῖς ἄλλαις, ὅτι οἱ αὐτοὶ εἴμεθα καὶ τὸν ἀρ-
χικὸν δρόμον μας χωρὶς νὰ παρεκκλίνωμεν ἀκολουθοῦμεν. — Εἴμεθα ναὶ
οἱ αὐτοὶ ἐκεῖνοι ὑποστηρικταὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου καὶ τοῦ φρονή-
ματος, καὶ οὐχὶ διώκται ἡ ὑποστηρικταὶ τῶν διωκτῶν.

Δὲν εἴμεθα Ἱεροεξετασταί· ἡ Βουλὴ τῆς Ἐπτανήσου δὲν εἶναι ὡς ἐκεῖ-
ναι τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Ἀγγλίας, αἱ δυνάμεναι νὰ ἐκδώσουν διατάγματα
καταδιώξεως. Ἡ Βουλὴ μας δὲν εἶναι ἄλλο ἐν πράγματι, εἰμὴ γραφεῖον
μεγάλης ἐφημερίδος· συζητοῦμεν, καὶ οὐδὲν πλέον. Ἐλευθερίαν ἐκφράσεως
καὶ συζητήσεως ἐπικαλεῖσθε, ἀλλ' εἰς αὐτὴν σὰς προκαλοῦμεν καὶ ἐ-
πειδὴ σὰς ἴδαμεν ὅτι τὸ ἀληθές σας φρόνημα δὲν ἐκφράζετε, διὰ τοῦτο
τὴν πρότασιν ἐκείνην ἐφέρχουμεν, ἵνα σὰς προκαλέσωμεν νὰ ἐκφρασθῇτε.
Λέγοντές σας ὅτι ἡ μεταβρύθμισις εἶναι ἐθνικὴ προδοσία, δὲν ἐννοοῦσα-
μεν νὰ σὰς εἴπωμεν ὅτι εἴσθε ἐν γνώσει προδότες, ἀλλὰ μόνον νὰ προ-
σέζητε, διότι χωρὶς ἴσως νὰ τὸ θέλετε· προδίδετε. Εἴσθε πεπεισμένοι περὶ
τοῦ ἐναντίου; πιστεύετε ὅτι ἡ κορεΐα μας βλάπτει, ἵγουν προδίδει τὰ
ἐθνικὰ συμφέροντα; εἰπατέ το καθαρά, ἔλθετε ἐδῶ δημοσίως νὰ συζη-
τήσωμεν, καὶ ὁ τόπος θέλει δικάσει. Ἀλλὰ διότι δὲν ἔχετε τὸ θάρρος,

τὴν γνώμην σας καὶ τὸ φρόνημά σας φανερά νὰ ὑποστηρίξητε, θέλετε
καὶ ἡμεῖς νὰ σὰς μιμηθῶμεν;

Προσέξατε, μᾶς φωνάζετε, σταματήσατε! — ὁ καταχθονισμὸς θὰ σὰς
φάγῃ· δὲν τὸν βλέπετε; Πουθενὰ δὲν φαίνεται, διότι ἐκρύφθη, μᾶς λέ-
γετε, μεταξύ μας, καὶ ἐκαλύφθη μὲ τὸ ὄνομα τοῦ βίζοσπάστου.

Ἄν πουθενὰ δὲν βλέπετε τὸν καταχθονισμόν, τοῦτο συμβαίνει διότι
τὸν ζητεῖτε ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει. Στενέψατε πρὸς τὸν ἐαυτὸν σας τὸν
κύκλον, καὶ θέλετε τὸν ἀνακαλύψει. — Ἄς ἐξηγηθῶμεν. Ἄς λύσωμεν μίαν
φορὰν διὰ πάντοτε τὸ ζήτημα. Τί ἐννοεῖ ὁ τόπος διὰ τῆς λέξεως Κατα-
χθόνιος; Οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ τὸν ὑπηρετοῦντα τὴν Προστασίαν καὶ τὰ σχέ-
διά της. Ἄλλοτε τὰ σχέδια τῆς Προστασίας ἐν Ἐπτανήσῳ ἐμπεριείχοντο
ὅλα εἰς τὸ σύστημα τῶν 1817, καὶ τότε βεβαίως ἔθετον ἐπὶ τοῦ πύλου
τῶν προσφερομένων νὰ τὴν ὑπηρετήσωσιν ὡς διακριτικὸν σημεῖον τὸ 17.
ἔφθασεν ὅμως ἐποχὴ, καθ' ἣν τὸ 17 δὲν ἐχρησίμευε πλέον εἰς τὴν Προ-
στασίαν καὶ τὸ διέγραψε, καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν μεταβρύθμισεων θέ-
ται ὡς διακριτικὸν σημεῖον ἐπὶ τοῦ πύλου τῶν ὑπηρετῶν της τὸ σημεῖον
48, 49. Τὸ 17 διεγράφη, καὶ ἰδοὺ διατὶ εἰς μάτην τὸ ζητεῖτε. Μεταβ-
ρύθμισις ἔθεν εἶναι ἡ ἐπωνυμία τοῦ ζωντανοῦ ὑπηρετοῦ τῆς Προστασίας,
καὶ ἰδοὺ διατὶ μὲ ὅσας φωνὰς καὶ ἂν κάμνετε διὰ τὸ ἐπιφοβὸν τοῦ κα-
ταχθονισμοῦ, ὁ λαὸς δὲν τὸν φοβεῖται, διότι ἀπέθανε, φοβεῖται ὅμως
τὴν μεταβρύθμισιν, ἥτις ζῇ, καὶ ὁ ἰόνιος λαὸς δὲν φοβεῖται τοὺς ἀποθαμ-
μένους, οὔτε συγχίζει τὸ Veto μὲ τὴν σοῦπα, ὡς μᾶς εἶπατε ὅτι συ-
νέβη μεταξύ τῶν χωρικῶν τῆς Γαλλίας, οὔτε τὸ σύνταγμα μὲ τὸν ἀδελ-
φὸν τοῦ Αὐτοκράτορος, ὡς συνέβη ἐν Ρωσσίᾳ, τὸ ὁποῖον ἐλησμονήσατε
νὰ μᾶς ἀναφέρητε· ζητεῖ τὴν ἔνωσιν, καὶ γνωρίζει διατὶ τὴν ζητεῖ. Ἀνα-
τριχιάζει τὴν μεταβρύθμισιν καὶ γνωρίζει τὸ διατί. Γελᾷ μὲ τὰς βελτιώ-
σεις καὶ δὲν ἀπατάται. Ἰδατε τὸ πολυπληθές καὶ ἐκλεκτὸν τοῦτο ἀκρο-
ατήριον, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς πορυσίας του μᾶς τιμᾷ καθ' ὅλον τὸ πολὺμέ-
ρον διάστημα τῆς συζητήσεως ταύτης καὶ τῶν ὁμοίων αὐτῆς. Εἶπατε
ὅτι αὖριον θὰ συζητήσετε νομοσχέδια βελτιώσεως, καὶ τὰ ἀκροατήρια,
τὸ ἴδατε πολλάκις, διὰ μιᾶς θέλουν ἐκκενωθῇ, διότι ὁ ἰόνιος λαὸς γινώ-
σκει ποῖα εἶναι τὰ ζητήματα τὰ ἀποβλέποντα τὴν τύχην του.

Ἀλλὰ προδοσίαν, μᾶς φωνάζετε, ἀπεκαλέσατε καὶ αὐτὴν τὴν βελτιώ-
σιν. Ἄς ἐννοηθῶμεν· καὶ ἐδῶ εἶπα ὅτι προδοσία ἡ μεταβρύθμισις, καθ'
ὅσον διὰ τοῦ προσωπεῖου τῆς βελτιώσεως προσπαθεῖ νὰ εἰσαχθῇ, ὡς γι-
νώσκουσα ὅτι ἂν μὲ τὸ ἀληθές αὐτῆς πρόσωπον παρῆρσιν αὐτῇ, θὰ διεγείρῃ
ἀμέσως τὴν φρίκην. Καὶ πῶς νὰ μὴ συλλάβωμεν τοιαύτην ἰδέαν; Βελτιώ-
σιν ἀπ' ἀρχῆς τῆς Συνόδου μᾶς ἐφωνάξετε, διὰ τῆς βελτιώσεως, καὶ
χάριν αὐτῆς μᾶς εἶπατε ἀναβολὴν τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος, καὶ μᾶς πα-
ρελύσατε. — Καὶ ἐν τοῖς παρόντις παρέρχεται ἡ Σύνοδος, καὶ οὔτε πρότασιν, οὔ-
τε νομοσχέδιον βελτιώσεως μᾶς ἐφέρειτε, καίτοι ἐπανειλημμένως σὰς ἐ-
κκαλοῦμεν νὰ θέσητε ὡς ὅρον τὴν βελτίωσιν, νὰ
μοῦσιτο ἡμετέρῳ ὅτι ὁ λαὸς τὴν βελτίωσιν μόνον ἀπαιτεῖ, ὅτι βελ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΟΥΣΕΙΟΝ

τίσας ὑπὸ τὸ τωρινὸν σύστημα δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ, καὶ ὅτι ὅπως ἡ βελτίωσις ἐπιτευχθῇ ἀνάγκη πᾶσα νὰ προβῶμεν εἰς μεταρρυθμίσεις. Ἰδοὺ διατὶ ἐπροκαλέσαμεν τὴν συζήτησιν ταύτην· καὶ προβαίνομεν εἰς ψηφοφορίαν ὅπως τὰ πάντα προλάβωμεν. Τὴν παραίτησίν σας μᾶς ἐνθυμήσατε, ἔντιμὲ Ἀντιπρόσωπε Κερκύρας, ἀλλ' εἰς τὴν παραίτησίν σας ἐκείνην ῥητῶς εἶπατε ὅτι μεταρρυθμίσεις δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ βελτίωσις, καὶ ὅτι παραιτεῖσθε ἵνα εἰς τὴν Βουλὴν ἐπανεέλθῃτε, ὅπως τὴν βελτίωσιν διὰ τῆς μεταρρυθμίσεως καθιερώσετε (ἀναγινώσκει τεμάχιον δημοσιευθέντος λόγου τοῦ Κ. Κουρῆ, ὅτε παρητήθη ἐκ τῆς 11.ης Βουλῆς). Καὶ σὰς βλέπομεν εἰς τὴν Βουλὴν εὐρισκόμενον, καὶ ἀγνοοῦμεν τί ζητεῖτε· καὶ μᾶς ὑποσχέθητε νὰ δείξητε τὰς πληγὰς τῆς Ἑπτανήσου, καὶ δὲν τὸ ἐκάμετε· καὶ νὰ φέρετε τὰ φάρμακα, ἀλλὰ δὲν τὰ ἴδαμεν· καὶ ἐν τούτοις οὔτε καὶ σὰς ἤκούσαμεν νὰ εἴπητε, ὡς ὁ ἔντιμος Κυρ. Μαρίνος «ἡμῶν μεταρρυθμιστὴς κατὰ τὴν 9.ην Βουλὴν, ἀλλὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐγκατέλειψα, πεισθεὶς ὅτι αὐτὴ βλάπτει τὸ ἐθνικὸν ζήτημα—δῆλωσις αὕτη ἦις τιμᾷ τὸν Κ. Μαρίνον, καὶ μᾶς κάμνει καὶ ἡμᾶς ὥστε νὰ τὸν τιμῶμεν περισσότερον. Πλὴν εἰς τὸ περὶ βελτιώσεως ζήτημα εἶπεν ὁ Κ. Μαρίνος, πλειονότης καὶ μειονότης συμφωνοῦν ἐν ἀρχῇ, διαφωνία μόνον ὑπάρχει, εἶπεν, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας. Τὸν ἀπαντῶ ὅτι διαφωνία ὑπάρχει καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀρχήν. Ναὶ μὲν ὅλοι παραδεχόμεθα ἐν ἀρχῇ βελτίωσιν, διότι μόνος ὁ τρελὸς δύναται νὰ τὴν ἀποκρούσῃ, ἀλλ' ἡμεῖς μὲν λέγομεν, ἀνέρικτος ἡ βελτίωσις ὑπὸ τὴν Προστασίαν, ἐνῷ ἄλλοι ὑποστηρίζουν τὸ ἐφικτόν. Ἡμεῖς λέγομεν ὅτι πρέπει νὰ εἴπωμεν καθαρὰ εἰς τὸν λαὸν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἕως οὗ ὑπάρχει Προστασία, οὐδὲν ἔχει νὰ ἐλπίσῃ· ἡ μειονότης δὲ λέγει ὅτι ὀφείλομεν νὰ προσπαθῶμεν ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως, ὅπως, ἂν ὄχι ἄλλο, τὴν Προστασίαν ἐκθέσωμεν. Ἰδοὺ ὅμως τί ἀπαντῶ εἰς δημοσιευθέντα λόγον τοῦ ἐντίμου Κυρ. Μαρίνου· «*Δυστυχῶς τὸ πραγματικὸν ἀποτέλεσμα τῶν προσπαθειῶν τοῦ Ἰονίου Ἀντιπροσώπου ἐν τῇ νῦν πολιτικῇ καταστάσει περιορίζεται εἰς τὸ ἐμποδίζειν τὸ χεῖρον, δὲν ἐκτείνεται εἰς τὸ ἐπιφέρειν βελτίωσιν, τὴν ἀληθῆ βελτίωσιν καὶ εὐημερίαν δύναται νὰ παραγάγῃ εἰς τὸν Ἰόνιον λαὸν μόνη ἡ ἐθνικὴ αὐτοῦ ἀποκατάστασις*».

Ὁ Κ. Μαρίνος λέγει· ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὠμίλησα καὶ χθές·—δὲ Κ. Λομβάρδος ἀκολουθεῖ· αὕτη εἶναι βεβαίως ἡ ἀληθὴς ἀπεικόνισις τῆς θέσεώς μας. Δυνάμεθα νὰ ἐμποδίσωμεν τὸ κακὸν, καὶ περὶ τούτου ἂς μείνῃ ἡσυχος ὁ Ἰόνιος λαός, τοῦ τὸ ἐγγυώμεθα· ἀλλ' οὐδὲν δυνάμεθα πρὸς πραγματοποιήσιν τοῦ καλοῦ, καὶ ὡς πρὸς τούτο μὴ ἀπατῶμεν τὸν τόπον, ὅστις ἄλλως δὲν ἀπατᾶται μὲ ὑποσχέσεις καὶ κηρύγματα ἀπραγματοποίητα. Τὸ ἀποδεικνύουν τὰ ἔργα σας· ἐνῷ βελτίωσιν φωνάζετε, ποῦ αἱ προτάσεις σας; ποῦ τὰ νομοσχέδιά σας; Ἰδοὺ διατὶ πρὸς ἡμᾶς καὶ σὰς προεκαλέσαμεν εἰς ἐκτεταμένους καὶ ἐλευθεράς συζητήσεις, ἵνα ὁ τόπος ἐτι καλῆτερον γνωρίσῃ ποῖος λέγει τὴν ἀλήθειαν.

Τὴν ὑπὸ συζήτησιν πρότασίν μου οἱ Κύριοι Κουρῆς καὶ Μαρίνος ἐξετάζοντες, μεγάλον πάταγον ἔκαμαν διὰ τὴν εἰς αὐτὴν ἐμπεριεχομένην ῥῆσιν προσπάθεια νέας συνθηκολογίας—ἐπὶ πολὺ δὲ ἡγόρευσαν ἐπὶ τοῦ ἐπιθέτου «νέας» καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐπορίσθησαν συμπεράσματα πολλὰ καὶ περίεργα, καὶ ἐχαρχκῆθισαν τὴν πρότασίν μου ὡς τείνουσαν ν' ἀναγνώριση καὶ ἐπικυρώση παρελθούσας, δῆθεν συνθηκολογίας. Ἀλλ' ὅλα τῶν τὰ ἐπιχειρήματα ἐπὶ ἐνὸς «σύγγραμμα» ἐβασίσθησαν, ἀφαιρουμένου δὲ τοῦ σύγγραμμα ἐκείνου, πίπτουν διὰ μιᾶς. Ἀντὶ «προσπάθεια νέας» ἀναγνωσθῆτω «προσπάθεια νέα» καὶ τὰ πάντα καταρρέουν. Ὅτι δὲ προσπάθειαι συνθηκολογίας ἐκ μέρους τῶν μεταρρυθμιστῶν μετὰ τῆς Προστασίας, καὶ κατὰ τὸ 1852, καὶ κατὰ τὸ 1859 καὶ ἄλλοτε ἐγένοντο, οὐδεὶς δύναται νὰ τὸ ἀρνήθῃ.

Ὁ Κύρ. Μαρίνος διακόπτων τὸν ἀγορεύοντα, λέγει, ἐὰν κατὰ λάθος ἐγγράφῃ «νέας» ἀντὶ «νέα» ὀφείλατε νὰ τὸ διαδηλώσητε, ὅπως μὴ δώσῃ χώραν εἰς παρατηρήσεις καὶ εἰς ματαίαν συζήτησιν, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ἐτυπώθη ἡ πρότασις μετὰ τὴν ῥῆσιν νέας.

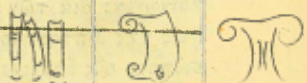
Ὁ Κύρ. Λομβάρδος.—Σὰς ἄφισα νὰ προχωρήσητε διὰ νὰ λάβω, ὡς λαμβάνω τώρα, τὴν εὐχαρίστησιν νὰ κερμίσω ὅλα σας τὰ μεγάλα καὶ ἱσχυρά ἐπιχειρήματα, ἀφαιρῶν ἀπὸ αὐτὰ ἐν καὶ μόνον ψηφίον, τὸ σύγγραμμα. Ἀλλὰ θέλετε νὰ μείνῃ γραμμένον νέας, καὶ οὐχὶ νέα, ἔστω. Συνθηκολογίαι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔλαβον χώραν μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι γινόμεναι ὑπὸ τῶν Βουλῶν τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου, σπεροῦνται πάσης νομιμότητος, ἐνῷ ἂν σήμερον ἡμεῖς οἱ ἐλευθέρως ἐκλεγόμενοι συνθηκολογήσωμεν, ἡ συνθηκολογία μας θέλει ἔχει νόμιμον κύρος. Δὲν ὠμίλησαμεν περὶ τῶν παρελθουσῶν προσπαθειῶν, καθότι ὑπῆρξεν ἐποχή τις, καθ' ἣν ἡδύνατό τις, τὴν μεταρρυθμίσειν ὑποστηρίζων, νὰ διίσχυρισθῇ ὅτι μέσῃ τινὰ ὁδὸν μεταξύ καταχθονισμοῦ καὶ ριζοσπαστισμοῦ ἐβάδιζεν· καὶ ἡ ἐποχὴ αὕτη ἦτον ἡ κατὰ τὴν βραχυχρόνιον διάρκειαν τῆς Θ'. Βουλῆς. Ἐκτοτε ἡ ἔννοια μεσάζοντος κόμματος ἐν Ἑπτανήσῳ ἐξέλειψεν, ὡς καὶ πάντοτε, καὶ ἔκτοτε, ὡς καὶ πρὶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δύο σημεῖα ἄνευ διαμέσου ἐν Ἑπτανήσῳ ὑπάρχουσι· ξένος καὶ τόπος,—διότι ἔκτοτε ὁ ξένος τὸ 17 διέγραψε, καὶ τὸ 48 παρεδέχθη. Τὸν ἀρχαῖον καταχθονισμὸν ἀπελάττισε, καὶ τὸν νέον, τοῦτέστι τὴν μεταρρυθμίσειν ἐνεκολπώθη.

Ἀλλὰ ποῖα προσπάθεια ἐγένετο, εἶπεν ὁ ἔντιμος Κύριος Κουρῆς; ἂν ἡ προχωρημένη ὥρα τὸ ἐπέτρεπεν, ἤθελα σὰς ἐκθέσει ποῖα καὶ πόσα προητοιμάσθησαν, ὅπως ἐντὸς τοῦ περιβάλου τούτου ἄλλοι, καὶ οὐχὶ οἱ παρευρισκόμενοι εὐρεθῶσι· λέγω μόνον πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν περὶ σεβασμοῦ φρονημάτων καὶ ἰδεῶν ὠμιλεῖτε, σὰς ἄτομα—τολμᾶτε νὰ μὴ σέβεσθε τὸ ἐκδηλούμενον τῆς κοινωνίας, διὰ τῶν ἐκλογῶν τῆς φρόνημα, καὶ τολμᾶτε πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς τῆς Ἑπτανήσου ἀπευθυνόμενοι νὰ τοὺς ἐλέγχῃτε διὰ τοὺς ἀντιπροσώπους, οὗς ἐστὶν ἐνταῦθα. Ἀφοῦ τοῦτο τολμᾶτε, μοῦ δίδετε τὸ δι-

καίωμα ν' ἀποτανθῶ καὶ ἐγὼ εἰς τοὺς ἐκλογεῖς τῆς Κερκύρας καὶ νὰ τοὺς εἰπω· ἴδαστε τὴν πλειοψηφίαν τῶν παρ' ὑμῶν ἐκλεχθέντων ἀντιπροσώπων μετὰ τῆς πλειοψηφίας τῶν ἀντιπροσώπων ἐν τῇ Βουλῇ συνενωμένην, — ἴδαστε τὴν μειονοψηφίαν τῶν ἀκολουθοῦσαν τὴν μειονοψηφίαν τῆς Βουλῆς, κρίνατε ποῖα τῶν δύο μερίδων τὰ δικαιώματά σας ἀληθῶς ὑπερασπίζει, καὶ τὰ συμφέροντά σας ἀληθῶς ὑπηρετεῖ, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς κάμψτε καλητέραν χρῆσιν τῆς ψήφου σας, σκεπτόμενοι ὅτι ἡ IB' Βουλὴ αὕτη ἤθελε παρουσιάζει τὸ μοναδικὸν εἰς τὸν Κόσμον παράδειγμα, Βουλῆς ὁμογνωμοσύνης καὶ ὁμοψηφούσης καθ' ὅλα, ἂν ἡ μεταρρύθμισις δὲν κατόρθωνε νὰ παραισάξῃ ἐντὸς αὐτῆς τὴν οὐράν της.

Ἀλλ' ἂς προβῶμεν εἰς τὸ συμπέρασμα. Συμπεραίνων ὁ Κ. Κουρῆς μᾶς ἔλεγεν, ὅτι ἔλαβε τὸν λόγον ἵνα ἐμπνεύσῃ θάρρος καὶ εἰς ἄλλους, καὶ ὅπως ἐπὶ τέλους ἡ μειονότης ἀποκατασταθῇ ὁ ἱερὸς ἐκεῖνος λόχος, ὅστις θέλει ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἐλευθερίας. Ἀλλὰ μία βουλευτικὴ μειονότης δὲν δύναται ν' ἀντιπαραταχθῇ, εἰμὴ κατὰ τῆς ἐν τῇ Βουλῇ πλειονότητος. Ἄγνοῦ ἂν ὁ ἔντιμος Κ. Κουρῆς κατορθώσῃ νὰ σχηματίσῃ τὴν μειονότητα ἱερὸν λόχον περὶ αὐτοῦ. Τοῦλάχιστον αἱ δηλώσεις καὶ αἱ διακρίσεις, αἵτινες τὴν ἐσπέραν ταύτην εἰς τὴν μειονότητα ἀνεφάνησαν, μὲ δίδουν τὸ δικαίωμα ν' ἀμφισβῆλλω· ἀλλ' ἂν ποτὲ τοῦτο συμβῇ, ὦ! τότε, ἔντιμοι συνάδελφοι, ἐτοιμασθῆτε νὰ ἰδῆτε ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ ἱεροῦ τούτου λόχου τὸν ἔντιμον Κ. Κουρῆν ὡς ἄλλον ἱψηλάντην διαβαίνοντα τὸν Προῦθον, ὅστις μᾶς χωρίζει, καὶ πηγνύοντα ἐνώπιόν μας τὴν σημαίαν του, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὅμως δὲν θὰ ὑπάρχῃ γεγραμμένον ὡς εἰς ἐκείνην τοῦ ἀληθοῦς ἱψηλάντου, ἐλευθερία ἢ θάνατος, ἀλλὰ μεταρρύθμισις ἢ θάνατος. Ἄν ποτὲ τοῦτο ἀκολουθήσῃ, θ' ἀποκριθῶμεν βεβαίως μὲ ἓνα χαμόγελον, καὶ θὰ εἰπώμεν εἰς τὸν νέον πολεμάρχον, ἔσφαλες τὸν δρόμον, οἱ ἀνεμόμυλοι δὲν εἶναι ἐδῶ (α). Χαμόγελῶντες καὶ τώρα, ἂς προχωρήσωμεν εἰς τὴν ψηφοφορίαν· διαδηλῶ δὲ ὅτι θέλω καταψηφίσαι ἀμφοτέρως τὰς προτάσεις τοῦ Κ. Φωκᾶ, διότι τὰς θεωρῶ ὅλως ἀκαταλλήλους, θέλω δὲ ὑπερψηφίσαι ἐκείνην τοῦ Κ. Σέρβου ὡς συγκλονίσουσαν τὴν ἰδικήν μου μετ' ἐκείνης τοῦ Κ. Βαλαωρίτου.

Ἐν Ζαχύνθῳ τὴν 8 Ἰουνίου Ἔ. Ἑλλ.

Οἱ ὑποφαινόμενοι πολῖται τῆς νήσου ταύτης εὐγνωμο-
νεῦντες εἰς ἅπασαν τὴν πλειοψηφίαν τῆς Βουλῆς καὶ ἐ-
πιθυμοῦντες νὰ μετατυπώσωσιν τὰς ἀγορεύσεις τῶν Βου-
λευτῶν τῆς νήσου ταύτης ἐπὶ τοῦ φορολογικοῦ συστήματος,
προτεινομένου ὑπὸ τῆς Κυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ἀρχί-
ζοντες ἀπὸ τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀγόρευσιν τοῦ Κ. Κ.
Λομβάρδου καὶ τὸ συμπέρασμα τοῦ ἰδίου Βουλευτοῦ ἐπὶ
τοῦ αὐτοῦ ζητήματος, ἐν οἷς ἐγένετο λόγος καὶ κατὰ τῆς
μεταβρῦθμίσεως, τούτου ἕνεκεν ὑποφαίνονται συνδράμοντες
ἕκαστος εἰς τὰ τοῦ τύπου ἐξόδα.

(Ἔπονται 2000 ὑπογραφαί.)

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ